

Zborník abstraktov

Interdisciplinárna konferencia LOQUERE VII

4. marca 2026

LOQUERE VII.

Zborník abstraktov z interdisciplinárnej doktorandskej konferencie 4. marca 2026.

Zostavili: Diana Kmeťová Miškovičová – Marcel Demčák – Samuel Žeňuch

Návrh obálky: Samuel Žeňuch

Texty neprešli jazykovou korektúrou.

Vydanie zborníka bolo schválené Edičnou radou Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a vedením Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

LOQUERE VII. Zborník abstraktov © 2026 by Eds. Diana Kmeťová Miškovičová, Marcel Demčák, Samuel Žeňuch, UCM Trnava je licencovaný pod CC BY 4.0

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta

Prvé vydanie, elektronické, 2026

ISBN 978-80-572-0576-0

Adam BARTALSKÝ

Medzi vedou, dedičstvom a etikou: súčasná prax práce s ľudskými pozostatkami v múzeách v Česku a na Slovensku.....7

Tetiana KUCHER

Náboženská identita ukrajinskej menšiny v Trnave: výzvy a možnosti jej zachovania.....9

Dávid PATERA

Osudy mlynárskej rodiny Zajacovcov z obce Hnilčík.....11

Milan BLAHÚT

Súčasný výskumný prístup skúmania etnicity a etnickej identifikácie v etnológii a sociálnej antropológii so zreteľom na využitie poznatkov neurovedy.....13

Diana Kmeťová MIŠKOVIČOVÁ

Medzi metodikou a byrokraciou: kritická analýza odporúčaní Muzeologického kabinetu Slovenského národného múzea k správe pomocného múzejného materiálu.....15

Marcel DEMČÁK

Lúpežná činnosť Nikolu Šuhaja a Il'ka Lepeja z pohľadu československej publicistiky.....17

Marián HODOŠI

Bethlehenský Slováci v USA..... 19

Berenika ZELLER

Kontrola štátnych hraníc. Životné realie pohraničnej finančnej stráže na Podkarpatskej Rusi v rokoch 1919–1938.....21

Michèle Maria HÄFLIGER

Integrácia rusínskeho a huculského obyvateľstva Podkarpatskej Rusi do Československej republiky.....23

Monika KICOVÁ

Dom československo-sovietskeho priateľstva v Humennom ako „socialistický priestor“ každodenného života.....25

Jana JARIMOVÁ

Mikrodejiny ako výzva pre veľké dejiny: Regionálny holokaust po Viedenskej arbitráži..27

Dominik GAZDIČ

JAG BIDA TA IC DO ŽIDA-Jozef Goldberger a jeho prínos v liečbe pelagry.....29

Patrícia SLEBODOVÁ

Efekt problematického používania internetu na well-being u rôznych vekových skupín....32

Michaela KOVALČÍKOVÁ

Kariérové poradenstvo ako súčasť psychickej a emocionálnej podpory u vysokoškolských študentov.....34

Klára KAČMARIKOVÁ

Psychické zdroje subjektívnej pohody záchranárov: viera v spravodlivý svet, odolnosť a miesto kontroly.....36

Jaroslava BOČANOVÁ

Konfirmačná faktorová a sieťová analýza poruchy hrania digitálnych hier (Gaming Disorder Test).....38

Michaela PÚPALOVÁ	
Interdisciplinárna perspektíva liturgickej teológie a psychológie náboženstva na prerušenie bohoslužobných stretnutí počas pandémie COVID- 19.....	40
Eva KOVÁČIKOVÁ	
Guvernamentalita v súčasnej digitálnej a neoliberalnej spoločnosti.....	42
Miroslav ČECH	
Na prahu technologickej nezamestnanosti: Normatívne riziká úpadku práce.....	44
Michal CHUDÝ	
Nezrovnalosti v etike Jean-Paul Sartra.....	46
Gabriela LÓRINC	
Nezapadanie a monštruóznosť: kritická analýza normatívnych režimov telesnosti.....	48
Branislav ČÁP	
Umelecký klam.....	50
Anastázie BARABÁŠOVÁ	
Kód nad priepasťou: AI ako tvorca hodnôt medzi Hegelovým pokrokom a Nietzscheho poludním.....	52
Annamária MADUNICKÁ	
Hodnotové východiská idey univerzity v nemeckej tradícii: naturalizmus a konštruktivizmus.....	54
Denisa MIŠINOVÁ	
Analýza etických paradoxov v dystopickej literatúre.....	56
Ľubomír HARŠANY	
Senecova pedagogika v Listoch Luciliovi.....	58
Sekcia germanistiky, anglistiky a amerikanistiky	60
Iveta KÁČEROVÁ	
Teoretické základy kolokácií a ich výskyt v učebniciach nemeckého jazyka ako cudzieho jazyka (A1).....	61
Simona LACIKOVÁ	
Stigmatizujúce lexikálne stratégie v klimatickom diskurze AfD.....	63
Bernhard UNTERER	
Televízia a iné audiovizuálne médiá ako prostriedok neriadeného osvojovania si jazyka u detí.....	65
Erik ŠTEFKO	
Konceptualizácia trestnoprávnej terminológie.....	67
Dávid HALADA	
Od ekologickej katastrofy k spoločenskému kolapsu: choroba, smrť a úzkosť v dielach The Fog a The Rats od Jamesa Herberta.....	69
Martina VLADOVIČOVÁ	
Lockova Rozprava o ľudskom rozume v slovenských prekladoch: od čiastkového k úplnému prekladu.....	71
Dajana NOVÁK, Bianka PAVLÍKOVÁ	
Formovanie akademického hlasu prostredníctvom generatívnej AI: Pohľad na úvody bakalárskych záverečných prác z metadiskurznej perspektívy.....	73

Karolína ALBERTOVÁ

Medzi dvoma domovmi: diaspóra a túžba po domove v románe Madame Mephisto od A. M. Bakalar.....75

Sekcia rusistiky

77

Andrei SHAKHVOROSTOV

Osobitosti metaforických slovných spojení v ekonomickej sfére.....78

Samuel ŽEŇUCH

Falošní priatelia algoritmov? Interlingválne homonymá a online prekladače.....80

Alina URAZBEKOVA

Lingvokreatívne osobitosti komentárov na YouTube v roku 2026.....82

Ema ŽUGEČOVÁ

Greimasova štruktúrna sémantika v analýze ukrajinskej ľudovej rozprávky.....84

Artem KLYMENKO

Sémantické mapovanie konceptu „šport“ v slovanských mediálnych diskurzoch (na základe vektorových reprezentácií slov).....86

Andrei KOMAROV

Aktivácia konceptu NEPRIATEĽA v diskurze nenávisti Putinovho Ruska po 24. februári 2022.....88

Mikhail KIPCHATOV

Lingvokulturologické osobitosti ruských a slovenských parémii s kľúčovým slovom „oheň“.....90

Janka HOPPEOVÁ

Lexikografické spracovanie eufemizmov v slovanskom a neslovanskom kontexte.....92

Klára KORMUTHOVÁ

Francúzske diskurzívne modely v stratégiách zmierňovania konfliktu v súčasnom ruskom diplomatickom jazyku.....94

Sekcia etnológie a histórie

Medzi vedou, dedičstvom a etikou: súčasná prax práce s ľudskými pozostatkami v múzeách v Česku a na Slovensku

Mgr. Adam BARTALSKÝ

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na súčasnú prax práce s ľudskými pozostatkami v múzejných zbierkach v Česku a na Slovensku a to z pohľadu prebiehajúceho terénneho výskumu. Ľudské pozostatky predstavujú špecifickú kategóriu kultúrneho dedičstva, ktorá sa nachádza na priesečníku vedeckého výskumu, ochrany dedičstva a etických otázok. Na základe kvalitatívneho výskumu v múzejných inštitúciách príspevok identifikuje opakujúce sa problémy súvisiace s dokumentáciou, interpretáciou a etickým rámcom zaobchádzania s ľudskými pozostatkami. Osobitná pozornosť je venovaná rozdielnemu prístupu medzi odborními v tejto problematike v českom a slovenskom prostredí. Cieľom príspevku je poukázať na aktuálne výzvy a potrebu systematickejšej metodologickej a etickej reflexie práce s ľudskými pozostatkami, a to v širšom interdisciplinárnom kontexte.

Kľúčové slová: ľudské pozostatky, múzeá, etika, kultúrne dedičstvo, múzejná prax, terénny výskum.

Between Science, Heritage, and Ethics: Working with Human Remains in Museums in the Czechia and Slovakia

Mgr. Adam BARTALSKÝ

Abstract

The presentation focuses on current work practice with human remains in museum collections in Czechia and Slovakia, drawing on ongoing field research in museum institutions. Human remains represent a specific category of cultural heritage situated on the intersection between scientific research, heritage protection and ethical questions. Based on the qualitative research carried out in museum institutions, the presentation identifies recurring issues related to documentation, interpretation and ethical framework while handling human remains. Attention is given to differences in professional discourse and approaches to this topic within the Czech and Slovak contexts. The aim of the paper is to highlight current challenges with a broader interdisciplinary context and the need of more systematic methodological and ethical reflexion on working in human remains.

Keywords: Human remains, museums, ethics, cultural heritage, museum practice, field research.

Kontaktné údaje:

Mgr. Adam Bartalský

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

bartalsky1@ucm.sk

Náboženská identita ukrajinskej menšiny v Trnave: výzvy a možnosti jej zachovania

Mgr. Tetiana KUCHER

Abstrakt

Článok skúma náboženskú identitu ukrajinskej menšiny v meste Trnava (Slovenská republika). Táto identita je jedným z kľúčových faktorov zachovania národnej identity v kontexte ukrajinskej migrácie na Slovensko a života v odlišnom konfesionálnom a etnickom prostredí. Náboženstvo prispieva k zachovaniu a reprodukcii národných, kultúrnych a náboženských hodnôt a k udržiavaniu emocionálneho spojenia s krajinou pôvodu. Zároveň náboženská identita podporuje pocit príslušnosti k známej etnickej komunite v podmienkach sociálnej a kultúrnej integrácie v novom prostredí. V článku predstavujeme charakteristiky konfesionálneho prostredia v Trnave, najmä v kontexte dominantného postavenia rímskokatolíckej cirkvi v meste. Analyzujeme, ako zmeny v náboženskom živote počas ruskej vojenskej agresie na Ukrajine ovplyvnili realizáciu pravoslávnej viery medzi ukrajinskými migrantmi. Okrem pravoslávneho náboženského života sa v článku venujeme aj aktivitám veriacich v rámci Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi, ktorá je tiež významným miestom duchovného, kultúrneho a spoločenského života Ukrajincov v Trnave. Náboženská identita zohráva kľúčovú úlohu v integračných procesoch ukrajinskej menšiny a súčasne slúži ako zásadný faktor zachovania národnej identity Ukrajincov mimo Ukrajiny.

Kľúčové slová: ukrajinská menšina, náboženská identita, národná identita, migrácia, pravoslávie, gréckokatolicizmus, Trnava.

Religious Identity of the Ukrainian Minority in Trnava: Challenges and Possibilities for its Preservation

Mgr. Tetiana KUCHER

Abstract

The paper examines the religious identity of the Ukrainian minority in the city of Trnava (Slovak Republic). This identity is one of the key factors in preserving national identity in the context of Ukrainian migration to Slovakia and life in a different confessional and ethnic environment. Religion contributes to the preservation and reproduction of national, cultural and religious values and to maintaining an emotional connection with the country of origin. At the same time, religious identity supports a sense of belonging to a familiar ethnic community in conditions of social and cultural integration in a new environment. In the paper, we present the characteristics of the confessional environment in Trnava, especially in the context of the dominant position of the Roman Catholic Church in the city. We analyze how changes in religious life during the Russian military aggression in Ukraine have affected the practice of the Orthodox faith among Ukrainian migrants. In addition to Orthodox religious life, the article also focuses on the activities of believers within the Ukrainian Greek Catholic Church, which is also an important place in the spiritual, cultural and social life of Ukrainians in Trnava. Religious identity plays a key role in the integration processes of the Ukrainian minority and at the same time serves as a fundamental factor of preserving the national identity of Ukrainians outside Ukraine.

Keywords: Ukrainian minority, religious identity, national identity, migration, Orthodoxy, Greek Catholicism, Trnava.

Kontaktné údaje:

Mgr. Tetiana Kucher

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

kucher1@ucm.sk

Osudy mlynárskej rodiny Zajacovcov z obce Hnilčik

Mgr. Dávid PATERA

Abstrakt

Cieľom štúdie je uviesť do kontextu banského prostredia obce Hnilčik mlynársku rodinu Zajacovcov. Členovia rodiny sa príchodom do obce v 1. polovici 19. storočia postupne etablovali a prostredníctvom mlynárskeho remesla, či obchodnej činnosti sa vypracovali na uznávanú rodinu, z ktorej vzišiel aj dlhoročný richtár obce Jozef Zajac. Dve z jeho 13 detí sa rozhodli emigrovať do Ameriky. Jeho syn Ondrej sa stal posledným mlynárom v obci, ktorý dokončil prestavbu moderného valcového mlyna s vodnou turbínou, pričom prevádzkoval živnosť až do 50. rokov 20. storočia. Angažoval sa vo verejnom živote, bol členom viacerých spolkov a stál sa spoluzakladateľom Dobrovoľného hasičského zboru v Hnilčíku. Prostredníctvom interdisciplinárnej metodiky výskumu a dostupných prameňov si autor kladie za úlohu vytvoriť historický profil rodiny, analyzovať genealogické väzby a súvislosti v obecnom spoločenstve a opísať ich remeselnú činnosť. Objekt Zajacovho mlyna sa ako obecná technická pamiatka dochovala dodnes a vytvára tak memento tohto pozoruhodného remesla, ktoré tu pretrvalo takmer 200 rokov. V údolí Železného potoka, kde dnes leží roztratená obec existovalo v minulosti spolu 12 mlynov. Vo vzdialenej miestnej časti Delava a Pusté pole, situovaných v údolí Hnilca fungovalo ešte ďalších 8 mlynov.

Kľúčové slova: Hnilčik, Zajacovci, Mlyn, Spiš, Genealógia.

The fates of the milling Zajac family from the village of Hnilčik

Mgr. Dávid PATERA

Abstract

The aim of the study is to introduce the milling Zajac family into the context of the Hnilčik village with rich mining history. Upon their arriving to village in the first half of the 19th century, family members gradually established in the local community, through the miller's craft and trade they developed into a recognized family. One member of the family - Jozef Zajac was long-time mayor of the village. Two of his 13 children decided for emigration to America. His son Ondrej became the last local miller, who completed the reconstruction of a modern roller mill with a water turbine. He was operating the business until the 1950s. Ondrej was also participate in public life as a member of several municipal associations and cofounder of the Volunteer fire department in Hnilčik. Through an interdisciplinary research methodology and available historical sources, author try to create a historical profile of the family, with analysation of genealogical ties, connections with local community and also to describe their craft activities. The object of Zajac's mill has preserved to this day as a municipal technical monument and creates a memento of this remarkable craft, which existed here for almost 200 years. In the past, there were 12 mills in the valley of Železný potok, where the village is located. In the remote municipal part of Delava and Pusté pole, located in the Hnilec valley, another 8 mills existed.

Keywords: Hnilčik, Zajac family, Mill, Spiš region, Genealogy.

Kontaktné údaje:

Mgr. Dávid Patera

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

patera1@ucm.sk

Súčasn   v  skumn   prístupy skúmania etnicity a etnickej identifikácie v etnológii a sociálnej antropológii so zreteľom na využitie poznatkov neurovedy

Mgr. Milan BLAH  T

Abstrakt

Prístup vo vedeckom sk  man   etnicity a etnickej identifikácie prešiel a prechádza vývojom a zmenami. Pokroky a nové poznatky v neurologii sa uplatnili aj pri výskume etnicity a etnickej identifikácii. Funkciám mozgu a princípom procesov, ktor   v ňom prebiehajú sa v súčasnosti venuje pomerne siln   vedeck   záujem. Je to pravdepodobne umoŹnen   aj vývojom, a teda novými moŹnosťami neurozobrazovacích metód. Tieto poznatky a metódy našli uplatnenie aj v spoločenských vedách. To dalo moŹnosť vzniknúť novým výskumným školám a smerom. Ako príklad by som uviedol kultúrnu neurovedu alebo neuroantropol  giu. V tomto článku by som chcel predostrieť moŹnosti, ktor   ponúkajú tieto nov   prístupy v sk  man   etnicity a etnickej identifikácie. Mapujem v ňom vedeck   prístupy, ktor   uplatňujú a využívajú poznatky z oblasti neurologie. Využitie týchto poznatkov ponúka pre oblasť etnológie, resp. sociálnej antropológie moŹnosti ako pristupovať ku skúmaniu identifikácie skrz procesy prebiehajúce v ľudskej mozgu. Sú to procesy, ktoré kultúru tvoria a zároveň sú ňou ovplyvňované. Etnicita a etnick   identita, pojmy, ktor   sa používajú ako kategórie analýzy ale aj praxe, sú kódované v neurologických procesoch mozgu. Článok prináša s  časn   postupy, ktor   s   uplatňované pre ich dekodovanie.

Kľúčové slov  : etnicita, identifik  cia, kult  rna neuroveda, ľudsk   mozog, kult  ra.

Contemporary Approaches to the Study of Ethnicity and Ethnic Identification in Ethnology and Social Anthropology, with a Focus on the Integration of Neuroscientific Insights.

Mgr. Milan BLAHÚT

Abstract

The scientific study of ethnicity and ethnic identification has undergone—and continues to undergo—significant development and transformation. Advances in neurology have increasingly informed research on ethnicity and ethnic identification, as growing scientific attention is directed toward the functions of the brain and the principles underlying its processes. These developments have been facilitated in part by progress in neuroimaging technologies, which have opened new possibilities for empirical investigation. Insights and methods from the neurosciences have also begun to permeate the social sciences, giving rise to new research orientations and schools of thought, such as cultural neuroscience and neuroanthropology. In this article, I outline the possibilities these emerging approaches offer for the study of ethnicity and ethnic identification. I map scientific perspectives that draw upon and apply knowledge from neurology. Incorporating such insights provides ethnology and social anthropology with new avenues for examining identification through the processes occurring in the human brain—processes that both constitute culture and are shaped by it. Ethnicity and ethnic identity, concepts used as analytical as well as practical categories, are encoded in the brain's neurological activity. This article presents contemporary methodological strategies employed to decode these processes.

Key Words: ethnicity, identification, cultural neuroscience, human brain, culture.

Kontaktné údaje:

Mgr. Milan Blahút

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

blahut1@ucm.sk

**Medzi metodikou a byrokraciou: kritická analýza odporúčaní
Muzeologického kabinetu Slovenského národného múzea k správe
pomocného múzejného materiálu**

Mgr. Diana Kmeťová MIŠKOVIČOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou správy a evidencie pomocného múzejného materiálu v kontexte aktuálnych odporúčaní Muzeologického kabinetu Slovenského národného múzea. Autorka vychádza z dlhodobej praktickej skúsenosti s evidenciou takýchto predmetov v múzejnej inštitúcii a nadväzuje na predchádzajúci nezverejnený popularizačný text z roku 2017, v ktorom boli predstavené funkčné a efektívne riešenia vzniknuté ako reakcia na absenciu jednoznačnej legislatívnej úpravy tejto oblasti. Metodické odporúčania vydané v roku 2022 sú v článku podrobené kritickej analýze, pričom pozornosť sa sústreďuje najmä na mieru ich administratívnej náročnosti, praktickú realizovateľnosť a dopad na každodennú činnosť odborných pracovníkov múzeí. Príspevok poukazuje na riziká nadmernej byrokratizácie procesov správy pomocného materiálu, ktorá môže viesť k neúmernému zaťaženiu odborného personálu bez primeraného prínosu pre využívanie pomocného múzejného fondu. Cieľom článku je otvoriť odbornú diskusiu o potrebe vyváženia metodickej regulácie s reálnymi možnosťami múzejnej praxe a zdôrazniť význam flexibilných, funkčných a dlhodobo udržateľných riešení pri správe pomocného múzejného materiálu.

Kľúčové slová: pomocný múzejný materiál, správa a evidencia, múzejná prax, metodické odporúčania, byrokratizácia.

**Between methodology and bureaucracy: a critical analysis
of the recommendations of the Museology Cabinet of the Slovak National
Museum on the management of auxiliary museum material**

Mgr. Diana Kmeťová MIŠKOVIČOVÁ

Abstract

The article focuses on the issue of managing and inventorying auxiliary museum materials in the context of current recommendations from the Museology Department of the Slovak National Museum. The author's approach is based on long-term practical experience with the documentation of such items in a museum institution and builds on a previous unpublished popularization text from 2017, which presented functional and effective solutions developed in response to the absence of clear legislation in this area. The methodological recommendations issued in 2022 are subjected to critical analysis in the article, with a focus on their administrative complexity, practical feasibility, and impact on the daily activities of museum professionals. The article points to the risks of excessive bureaucratization of auxiliary material management processes, which can lead to a disproportionate burden on professional staff without a commensurate benefit for the use of auxiliary museum collections. The aim of the article is to open a professional discussion on the need to balance methodological regulation with the real possibilities of museum practice and to emphasize the importance of flexible, functional, and long-term sustainable solutions in the management of auxiliary museum material.

Keywords: auxiliary museum material, management and documentation, museum practice, methodological recommendations, bureaucratization.

Kontaktné údaje:

Mgr. Diana Kmeťová Miškovičová

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda

kmetova.miskovicova1@ucm.sk

Lúpežná činnosť Nikolu Šuhaja a Il'ka Lepeja z pohľadu československej publicistiky

Ing. Marcel DEMČÁK

Abstrakt

Príslušníci četníctva medzivojnovvej ČSR sa pravidelne stretávali s rôznymi druhmi trestnej činnosti. Ich výskyt bol podmienený lokálnymi hospodárskym, sociálnymi a prírodnými podmienkami. Iný druh trestnej činnosti bol špecifický pre rovinaté a iný zase pre horské oblasti. Pre hornatý kraj bolo typické pašovanie, lúpežníctvo a pytliactvo. Uvedeným druhom trestnej činnosti sa najviac darilo na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi a to najmä v období po vzniku ČSR. Vhodné podmienky vytvárala zlá hospodárska i sociálna situácia obyvateľstva, slabá dopravná sieť a nízky počet príslušníkov četníctva pre obvod s ťažko priechodným a husto zalesneným terénom. Cieľom príspevku je poukázať na lúpežnú činnosť Nikolu Šuhaja a Il'ka Lepeja z pohľadu dobovej tlače a literatúry. Obidvaja patrili k najznámejším dobovým predstaviteľom lúpežnej činnosti na Podkarpatskej Rusi.

Kľúčové slová: četníctvo, lúpežníctvo, Nikola Šuhaj, Il'ko Lepej, Podkarpatská Rus.

The Robbery of Nikola Šuhaj and Ilko Lepej from the Perspective of Czechoslovak Journalism

Ing. Marcel DEMČÁK

Abstract

Members of the gendarmerie of the interwar Czechoslovakia regularly encountered various types of criminal activity. Their occurrence was conditioned by local economic, social and natural conditions. One type of criminal activity was specific to flat areas and another to mountainous areas. Smuggling, robbery and poaching were typical for mountainous regions. The above-mentioned types of criminal activity were most successful in the territory of Slovakia and Carpathian Ruthenia, especially in the period after the establishment of Czechoslovakia. Suitable conditions were created by the poor economic and social situation of the population, a weak transport network and a low number of gendarmerie members for a region with difficult and densely forested terrain. The aim of the article is to point out the robberies of Nikola Šuhaj and Ilko Lepej from the perspective of the contemporary press and literature. Both were among the most famous representatives of robberies in Carpathian Ruthenia of the time.

Keywords: gendarmerie, robbery, Nikola Šuhaj, Ilko Lepej, Carpathian Ruthenia.

Kontaktné údaje:

Ing. Marcel Demčák

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

demcak1@ucm.sk

Bethlehenský Slováci v USA

Mgr. Marián HODOŠI

Abstrakt

Emigrácia Slovákov do Severnej Ameriky bol fenomén, ktorý silno rezonoval medzi našimi predkami už na prelome 19. a 20. stor. Príčiny boli rôzne, no môžeme konštatovať, že ľudia hľadali východisko z neľahkej situácie doma, a tak skúšali svoje šťastie na druhej strane zemegule, kde podľa slov agentov ležia peniaze priamo na ulici a stačí sa zohnúť a zdvihnúť ich. V novom svete tak pribúdalo stále viac Slovákov, ktorí postupne vytvorili celé slovenské komunity. Americkí Slováci mali eminentný záujem zostať aj naďalej Slovákami a boli ochotní brániť svoje hodnoty. Preto si stavali svoje vlastné kostoly a zakladali spolky, vďaka čomu sa lepšie bránili pred asimiláciou.

Zakladanie slovenských farností sa stalo jednou z hlavných priorít pre emigrantov, lebo kostol nie je len miestom kde sa slávi liturgia, ale rovnako toto miesto plní funkciu kultúrnu, vzdelávaciu, či osvetovú. Komunita farníkov sa identifikuje osadou pri kostole, napr. Osada pri kostole sv. Cyrila a Metoda. V polovici 20. storočia tak na americkom kontinente existovalo už cez 270 slovenských farností, z ktorých dominantná časť niesla patrocínium sv. Cyrila a Metoda a práve osada zasvätená týmto svätcom v mestečku Bethlehem sa stala úplne prvou svojho druhu na opačnej strane sveta. Je preto symbolické, že práve mestečko Bethlehem je kolískou cyrilometodského kultu v Severnej Amerike, a to je dôvodom, prečo aj tento príspevok je venovaný prológu slovenskej emigrácie do Severnej Ameriky, a to Bethlehenským Slovákom.

Kľúčové slová: Slovenská emigrácia, osada sv. Cyrila a Metoda, náboženstvo, identita, cyrilometodské dedičstvo v Severnej Amerike, Bethlehem (Pennsylvánia).

Slovaks of Bethlehem in the USA

Mgr. Marián HODOŠI

Abstract

Slovak emigration to North America was a phenomenon that strongly resonated among our ancestors at the turn of the 19th and 20th centuries. There were several reasons, but the common aspect was to seek a way out of the difficult situation at home, thus trying their luck on the other side of the globe, where money supposedly lay on the streets, just waiting to be picked up. In the New World, the number of Slovaks kept growing, gradually forming entire Slovak communities. However, American Slovaks still wanted to remain Slovak, and they were willing to defend their core values. That is the main reason why they built their own churches and established fraternal societies to defend themselves against assimilation.

The establishment of Slovak parishes became one of the main priorities for emigrants, as the church is not just a place where the liturgy is celebrated, but this place also serves cultural, educational, and enlightenment functions. The parish community identifies itself by the name of its church (e.g. Sts. Cyril and Methodius Church). In the mid-20th century, there were more than 270 Slovak parishes in North America, mostly dedicated to Sts. Cyril and Methodius, as was the case in Bethlehem (PA), where the first parish of its kind was established in this part of the world. Therefore, it carries a symbolic significance that the town called Bethlehem is the cradle of the Cyrillo-Methodian cult in North America, and that is also why this presentation is dedicated to the prologue of Slovak emigration there – Slovaks of Bethlehem.

Keywords: Slovak emigration, Sts. Cyril and Methodius Church, religion, identity, Cyrillo-Methodian heritage in North America, Bethlehem (Pennsylvania).

Kontaktné údaje:

Mgr. Marián Hodoši

Ústav pre výskum kultúrneho dedičstva Konštantína a Metoda

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

marian.hodosi@ukf.sk

Kontrola štátnych hraníc. Životné reálie pohraničnej finančnej stráže na Podkarpatskej Rusi v rokoch 1919–1938

Berenika ZELLER, M. A.

Abstrakt

Po roku 1919 vyslala vláda v Prahe do novozískaného regiónu Podkarpatskej Rusi veľký počet československých odborníkov, vrátane štátnych úradníkov, učiteľov, zdravotných sestier a príslušníkov Pohraničnej finančnej stráže. Pohraničná finančná stráž bola dislokovaná pozdĺž nanovo vymedzených hraníc na základe povojnových mierových zmlúv a zodpovedala za kontrolu hraničných priechodov a reguláciu pohybu cez štátne hranice. Títo úradníci, vzdialení ďaleko od svojich rodín, sa museli prispôbovať neznámym sociálnym, jazykovým a environmentálnym podmienkam. Každodenné praktiky hraničnej kontroly boli silne formované regionálnymi rozdielmi medzi miestami pôvodu príslušníkov stráže a prostredím, v ktorom vykonávali svoju službu. V severných pohraničných oblastiach s Haličou pôsobili príslušníci stráže v hornatom teréne za drsných zimných podmienok sprevádzaných silným snežením a teplotami pod bodom mrazu, medzi obyvateľstvom hovoriacim východoslovanskými jazykmi. Pozdĺž južnej hranice s Maďarskom bol terén prevažne rovinný, avšak charakteristický riekami a močaristými oblasťami, pričom výkon hraničnej kontroly prebiehal v prevažne maďarsky hovoriacom prostredí. Obdobná situácia existovala aj pozdĺž východnej hranice s Rumunskom. Pohraničná finančná stráž mala za úlohu, okrem kontroly pasov a hraničných povolení, potláčať pašovanie, vrátane tovarov ako čierny čaj a šírenie politickej propagandy. Táto kapitola doktorandského projektu skúma hranicu, životné reálie príslušníkov Pohraničnej finančnej stráže a miestnych obyvateľov ako priestor, kde sa na periférii štátu stretávala československá štátna politika s miestnymi reakciami.

Kľúčové slová: Podkarpatská Rus, Pohraničná finančná stráž, Finančná stráž, životné reálie, hranica, štátne hranice, hraničné priechody.

Controlling State Boundaries. Life Realities of the Financial Border Guard in Subcarpathian Rus, 1919–1938

Berenika ZELLER, M. A.

Abstract

After 1919, the government in Prague sent numerous Czechoslovak professionals to the newly acquired region of Subcarpathian Rus, including civil servants, teachers, nurses, and members of the Financial Border Guard. Stationed along borders newly defined by the postwar peace negotiations, the Financial Border Guard was responsible for controlling border crossings and regulating movement across state boundaries. Far from their families, these officials had to adapt to unfamiliar social, linguistic, and environmental conditions. The everyday practices of border control were strongly shaped by regional differences between the guards' places of origin and the environments in which they served. In the northern borderlands with Galicia, guards operated in mountainous terrain under harsh winter conditions marked by heavy snowfall and subzero temperatures, among populations speaking Eastern Slavic languages. Along the southern border with Hungary, the landscape was flat but characterized by rivers and marshlands, and border control took place within a predominantly Hungarian-speaking milieu. Similar challenges existed along the eastern border with Romania. Beyond checking passports and border permits, the Financial Border Guard was tasked with suppressing smuggling, including goods such as black tea and the circulation of political propaganda. This chapter of the PhD project examines the border and the life realities of members of the Financial Border Guard and local people as a site where Czechoslovak state policy and local reactions unfold at the periphery.

Keywords: Subcarpathian Rus, Financial Border Guard, Financial Guard, Life Realities, border, state boundaries, border crossings.

PhD subproject “Shared Frontier. Sites of Coexistence and Work in Subcarpathian Rus/Carpatho-Ukraine, 1919–1939 (working title) of the research project Epicentre of Territorial Revisionism: The Carpatho-Ukraine under Multiple Border and State Control Changes, 1914–1946“, funded by the Swiss National Science Foundation (SNSF)

Kontaktné údaje:

Berenika Zeller, M. A.

Institute of History, University of Bern, Switzerland

berenika.zeller@unibe.ch

Integrácia rusínskeho a huculského obyvateľstva Podkarpatskej Rusi do Československej republiky

Michèle Maria HÄFLIGER, M. A.

Abstrakt

Keď sa Podkarpatská Rus stala na základe parížskej mierovej konferencie súčasťou Československej republiky, bola táto najvýchodnejšia oblasť novovzniknutého štátu málo známa pre zvyšok krajiny. Etnografov, dobrodruhov a výskumníkov to podnietilo k navštíveniu tohto regiónu, navštíveniu a fotografovaniu jej obyvateľov a významných pamiatok, ako aj prírody a oboznamovaniu sa s ich jazykom, tradíciami a spôsobom života. Vo všeobecnosti to bolo sprevádzané zjavnou exotizáciou, romantizáciou a dokonca orientalizáciou tohto regiónu a konkrétne jeho väčšinového obyvateľstva, v československom kontexte zvyčajne nazývaného Rusíni. Osobitná pozornosť bola venovaná percipovanej skupine etnických Huculov žijúcej v juhovýchodných horách Podkarpatskej Rusi. Táto skupina sa dostala znova do popredia záujmu z viacerých dôvodov, predovšetkým kvôli vyhláseniu Huculskej republiky v meste Jasinia v roku 1918/19, teda ešte predtým, ako sa tento región stal oficiálne súčasťou Československa. Okrem toho boli Huculovia považovaní za akýsi prototyp horských obyvateľov Karpát, ktorí si zaslúžili osobitnú etnografickú pozornosť. Podkarpatská oblasť sa napokon musela integrovať do mladej republiky, preto bolo vytvorenie väčšinovej národnostnej skupiny na Podkarpatskej Rusi životne dôležité pre štátnu politiku v tejto oblasti. Ďalší výskum je potrebné zamerať na to, ako boli Rusíni a Huculovia z Podkarpatskej Rusi vnímaní z hľadiska štátu.

Kľúčové slová: Podkarpatská Rus, Rusíni, Huculovia, fotografia, Lebenswelten/životné svety, medzivojnové obdobie.

The Integration of the Rusyn and Hutsul People of Subcarpathian Rus into the Czechoslovak Republic

Michèle Maria HÄFLIGER, M. A.

Abstract

When Subcarpathian Ruthenia became part of the Czechoslovak Republic in the Paris peace negotiations, the easternmost region of the newly founded state was little known to the rest of the country. This was the trigger for ethnographers, adventurers and explorers to visit the region, to visit and photograph its population and important landmarks as well as nature, and to become familiar with their language, traditions and their way of life. This went along with a clear exoticization, romanticization and even orientalizing of the region in general and specifically of its majority population, usually called Rusíni in the Czechoslovak context. The perceived ethnic group of Hutsuls received special attention, living in the southeastern mountains of Subcarpathian Ruthenia. This resurged for several reasons, first of all due to the proclamation of the Hutsul Republic in the town of Iasinia in 1918/19, even before the region legally became part of Czechoslovakia. On top of that, the Hutsuls were seen as the prototype of mountain dwellers in the Carpathians, which deserved special ethnographic attention. Finally, the Subcarpathian region had to be integrated into the young Republic, which is why the creation of a majority national group in Subcarpathian Rus was vital for state politics in the region. Further investigation is required into how the Rusyns and Hutsuls of Subcarpathian Rus were represented by state perspectives.

Keywords: Subcarpathian Rus, Rusyns, Hutsuls, photography, Lebenswelten/lifeworlds, Interwar Period.

PhD subproject “Majority in Minority Position: The Rusyn Population in Carpathian Ukraine between Competing (Trans-)National Identity Concepts, 1918–1940 (Working Title) of the research project Epicentre of Territorial Revisionism: The Carpatho-Ukraine under Multiple Border and State Control Changes, 1914–1946“, funded by the Swiss National Science Foundation (SNSF)

Kontaktné údaje:

Michèle Maria Häfliger, M. A.

Institute of History, University of Bern, Switzerland

michele.haefliger@unibe.ch

Dom československo-sovietskeho priateľstva v Humennom ako „socialistický priestor“ každodenného života

Mgr. Monika KICOVÁ

Abstrakt

Súčasný výskum zameriavajúci sa na architektúru povojnového modernizmu venoval v poslednom období zvýšenú pozornosť objektom pre kultúrne účely, ktoré vznikali v 70. a 80. rokoch naprieč Slovenskom. Špeciálny typ kultúrno-osvetového zariadenia, dom československo-sovietskeho priateľstva, bol doposiaľ v rámci tejto typológie opomínaný, keďže väčšina z nich vznikla v rekonštruovaných historických objektoch. V ojedinelých prípadoch však štát investoval aj do novostavieb.

Príspevok je prípadovou štúdiou bývalého Domu československo-sovietskeho priateľstva v Humennom z roku 1977 od architekta Františka Jesenka. Na základe archívnych prameňov a prác Rachel Applebaum približuje politickú logiku vzťahu medzi ČSSR a ZSSR, ktorá stála za vznikom diela. Prostredníctvom formálnej analýzy ukazuje, ako sa výsledná realizácia odkláňa od dovtedajšieho architektovejho prístupu v rámci typológie kultúrnej stavby.

Druhou časťou príspevku je otázka funkcie a jej kontinuity aj po páde komunistického režimu. I keď pôvodná propagandistická zložka po roku 1989 zanikla, kultúrno-osvetová činnosť pretrvala. Vychádzajúc z konceptov dejín každodennosti tak príspevok poníma túto architektúru ako typ „socialistického priestoru“, v ktorom každodenný život nebol v opozícii voči tomu ideologickému. Zánik funkcie tak neprichádza so zmenou režimu, ale až neskôr, v podmienkach už pevne etablovanej neoliberalnej postsocialistickej reality, konfliktnej k tomuto „socialistickému priestoru“.

Kľúčové slová: architektúra, 20. storočie, povojnový modernizmus, socialistický priestor, každodennosť, Slovensko.

The House of Czechoslovak–Soviet Friendship in Humenné as a “Socialist Space” of Everyday Life

Mgr. Monika KICOVÁ

Abstract

Recent research, focusing on post-war modernist architecture, has recently devoted increased attention to cultural buildings constructed across Slovakia in the 1970s and 1980s. A special type of cultural and educational facility, the House of Czechoslovak–Soviet Friendship, has been neglected within this typology, as most of them were built in reconstructed historical buildings. In rare cases, however, the state also invested in new buildings.

This article is a case study of the former House of Czechoslovak–Soviet Friendship in Humenné from 1977, designed by architect František Jesenko. Drawing on archival sources and the work of Rachel Applebaum, the article explores the political logic behind the relationship between Czechoslovakia and the USSR that led to the construction of this building. Through formal analysis, the article demonstrates how the final realisation differs from the architect's previous approach within the typology of cultural buildings.

The second part of the article addresses the issue of function and its continuity after the fall of the communist regime. Although the original propaganda function ceased after 1989, cultural and educational activities continued. Based on the concepts of the history of everyday life, the article views this architecture as a form of 'socialist space', where everyday life and ideological life were not in opposition. The demise of its function did not come with the change of regime, but only later, in the conditions of a firmly established neoliberal post-socialist reality conflicted with this "socialist space."

Keywords: architecture, 20th century, postwar modernism, socialist space, everyday life, Slovakia.

Kontaktné údaje:

Mgr. Monika Kicová

Historický ústav, SAV, v.v.i.

monika.kicova@savba.sk

Mikrodejiny ako výzva pre veľké dejiny: Regionálny holokaust po Viedenskej arbitráži

Mgr. Jana JARIMOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na mikrohistorický prístup ako metodologickú výzvu voči dominantným „veľkým“ naratívom holokaustu. Na príklade regionálnych dejín židovskej komunity na území dnešného Košického kraja po Viedenskej arbitráži autorka ukazuje, že makrohistorické syntézy často nedokážu zachytiť právnu, administratívnu a sociálnu fragmentáciu každodennej skúsenosti prenasledovaných. Výskum vychádza z mikrohistorickej analýzy archívnych prameňov (úradná korešpondencia, správne rozhodnutia, miestne záznamy), ktoré sú interpretované v kontexte kritickej práce s diskurzom moci a pamäťových štúdií. Mikrodejiny umožňujú sledovať lokálne rozdiely v aplikácii protižidovských opatrení, dynamiku rozhodovania na úrovni miestnych autorít a dopady politických zmien na konkrétne komunity. Osobitná pozornosť je venovaná fenoménu historického ticha – absencii hlasov obetí v prameňoch a ich marginalizácii v regionálnej pamäti. Príspevok argumentuje, že mikrohistorická perspektíva nepredstavuje len doplnenie, ale metodologický korektív veľkých historiografických naratívov, keďže odhaľuje ich zjednodušenia, slepé miesta a normatívne predpoklady.

Kľúčové slová: Mikrodejiny, Holokaust, Viedenská arbitráž, Metodológia dejín, Historická pamäť.

Microhistory as a Challenge to Big History: The Regional Holocaust after the Vienna Arbitration

Mgr. Jana JARIMOVÁ

Abstract

The paper focuses on the micro-historical approach as a methodological challenge to the dominant "grand" narratives of the Holocaust. Using the example of the regional history of the Jewish community in today's Košice Region after the Vienna Arbitration, the author shows that macro-historical syntheses often fail to capture the legal, administrative and social fragmentation of the everyday experience of the persecuted. The research is based on a microhistorical analysis of archival sources (official correspondence, administrative decisions, local records), which are interpreted in the context of critical work with the discourse of power and memory studies. Microhistory makes it possible to trace local differences in the application of anti-Jewish measures, the dynamics of decision-making at the level of local authorities, and the impact of political changes on specific communities. Special attention is paid to the phenomenon of historical silence - the absence of the victims' voices in the sources and their marginalization in the regional memory. The paper argues that the microhistorical perspective is not only a supplement, but a methodological corrective to grand historiographical narratives, as it reveals their simplifications, blind spots, and normative assumptions.

Keywords: Microhistory, Holocaust, Vienna Arbitration, Methodology of history, Historical memory.

Kontaktné údaje:

Mgr. Jana Jarimová

Katedra historických vied, Gréckokatolícka teologická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Jana.Jarimova@smail.unipo.sk

JAG BIDA TA IC DO ŽIDA – Jozef Goldberger a jeho prínos v liečbe pelagry

Mgr. Dominik GAZDIČ

Abstrakt

Lekár Jozef Goldberger bol potomkom židov z Giraltoviec, ktorých druhá vlna vyst'ahovalectva do USA zastihla v r. 1883. O medicínu sa začal zaujímať v r. 1892, kedy si ako študent inžinierstva vypočul prednášku z fyziológie. Jeho lekárska dráha sa začína v mestečku Wilkes-Barre, kde okrem iných žili aj prisťahovalci zo Šariša i okresu, z ktorého pochádzal – okresu Giraltovce. Neskôr ako spolupracovník Americkej námornej nemocničnej služby vykonával zdravotné prehliadky imigrantov v newyorskom prístave Ellis Island. Goldberger sa neskôr vyprofiloval ako veľmi schopný epidemiológ. Výskumu infekčných chorôb sa začal venovať ako lekár Hygienického laboratória vo Washingtone. Prelom v jeho kariére nastal, keď bol v r. 1914 poverený zistiť príčiny pelagry, v tom čase rozšírenej medzi obyvateľstvom južných štátov USA. V našom príspevku si predstavíme Goldbergerovu osobnosť, jeho pozorovania, metódy diagnostiky a liečby pelagry, vrátane experimentov na zisťovanie jej prvotných príčin. Mozaiku prínosu a osobnosti Jozefa Goldbergera v odbornej literatúre doplníme spomienkami jeho manželky a dobovou tlačou. Neobídeme ani spor medzi Goldbergerom a politikmi amerického Juhu, týkajúceho sa príčin pelagry.

Kľúčové slová: medicína, pelagra, infekčné ochorenia, diagnostika, experiment.

ЕВРЕЙ ПОЗНАЁТСЯ В БЕДЕ – Джозеф Гольдбергер и его заслуга в лечении пеллагры

Mgr. Dominik GAZDIČ

Аннотация

Джозеф Гольдбергер - врач еврейского происхождения, родом из города Гиралтовце, в котором вся семья жила по 1883 год. В этом году семья иммигрировала в США в рамках второй волны иммиграции (*из Австро-Венгрии, зам. автора*) в заморские страны. Гольдбергер стал интересоваться медициной в 1892 г., когда, будучи студентом инженерного факультета, посетил лекцию по физиологии. Его трудовая деятельность в области медицины началась в городе Уилкс-Барре, где определительную долю среди эмигрантов из разных стран составляли граждане жупы Шариш и района Гиралтовце, откуда был родом и Гольдбергер. Позже в качестве сотрудника Морской больничной службы США Гольдбергер проверял состояние здоровья иммигрантов на острове Эллис в Нью-Йорке. В течение времени Гольдбергер зарекомендовал себя очень умелым эпидемиологом. Работая в Гигиенической лаборатории в Вашингтоне в качестве врача, Гольдбергер начал изучать инфекционные заболевания. Его поворот в карьере связан с 1914 г., когда Гольдбергеру поручили искать причины пеллагры, тогда широко распространенным заболеванием среди населения американского Юга. В нашей статье мы рассмотрим личность Гольдбергера, его наблюдения и подходы к диагностике и лечению пеллагры, включая метод анализа первопричин (Root Cause Analysis, RCA). Для анализа личностного портрета Джозефа Гольдбергера и его вклада в медицину нам кроме специальной литературы послужат и напр. мемуары его жены или историческая пресса. В статье мы обратим внимание и на спор Гольдбергера с политиками Юга США, касающийся причин развития пеллагры.

Ключевые слова: медицина, пеллагра, инфекционные заболевания, диагностика, опыт.

Kontaktné údaje:

Mgr. Dominik Gazdič

Slavistický ústav Jana Stanislava SAV, v. v. i.

dominik.gazdic@ukf.sk

Sekcia filozofie a psychológie

Efekt problematického používania internetu na well-being u rôznych vekových skupín

Mgr. Patrícia SLEBODOVÁ

Abstrakt

Výskumná štúdia sa zamerala na problematiku problematického používania internetu vo vzťahu k well-beingu u rôznych vekových skupín. Hlavným cieľom štúdie bolo preskúmať vzťah medzi mierou problematického používania internetu a well-beingom vrátane jeho jednotlivých dimenzií a zároveň overiť, či vek moderuje tento vzťah. Ďalším cieľom štúdie bolo porovnať úroveň problematického používania internetu a well-beingu medzi mladšími a stredne dospelými jedincami. Na zber dát boli použité dve štandardizované výskumné metódy. Well-being bol hodnotený pomocou dotazníka PERMA, ktorý meria pozitívne emócie, angažovanosť, vzťahy, zmysel a dosahovanie cieľov. Problematické používanie internetu bolo merané pomocou škály Generalized Problematic Internet Use Scale 2 (GPIUS-2). Výskumnú vzorku tvorilo 425 respondentov vo veku od 18 do 65 rokov, ktorí boli rozdelení do dvoch vekových skupín (18–39 rokov a 40–65 rokov). Získané údaje boli analyzované prostredníctvom korelačných analýz, analýzy rozptylu a analýzy kovariancie. Výsledky poukázali na štatisticky významný negatívny vzťah medzi problematickým používaním internetu a celkovým well-beingom, ako aj všetkými jeho meranými dimenziami. Mladší dospelí vykazovali vyššiu mieru problematického používania internetu v porovnaní so staršími dospelými. Ďalšie analýzy však ukázali, že hoci problematické používanie internetu významne predikuje well-being, vek nemá moderujúci vplyv na tento vzťah. Zistenia naznačujú, že problematické používanie internetu predstavuje významný rizikový faktor pre well-being v dospelosti bez ohľadu na vek.

Kľúčové slová: problematické používanie internetu, well-being, vekové skupiny, PERMA, GPIUS-2.

Effect of problematic internet use on well-being among different age groups

Mgr. Patrícia SLEBODOVÁ

Abstract

This research study focused on the issue of problematic internet use in relation to psychological well-being among different age groups. The main aim of the study was to examine the relationship between the level of problematic internet use and well-being, including its individual dimensions, and to explore whether age moderates this relationship. Another objective of the study was to compare levels of problematic internet use and well-being between younger and middle-aged adults. To obtain the data, two standardized research instruments were used. Well-being was assessed using the PERMA questionnaire, which measures positive emotions, engagement, relationships, meaning, and accomplishment. Problematic internet use was measured using the Generalized Problematic Internet Use Scale 2 (GPIUS-2). The research sample consisted of 425 respondents aged 18 to 65 years, who were divided into two age groups (18–39 years and 40–65 years). The collected data were analysed using correlation analyses, analysis of variance, and covariance analysis. The results indicated a statistically significant negative relationship between problematic internet use and overall well-being, as well as all its measured dimensions. Younger adults reported higher levels of problematic internet use compared to older adults. However, further analyses showed that while problematic internet use significantly predicts well-being, age did not have a moderating effect on this relationship. The findings suggest that problematic internet use represents a relevant risk factor for a well-being across adulthood, regardless of age.

Keywords: problematic internet use, well-being, age groups, PERMA, GPIUS-2.

Kontaktné údaje:

Mgr. Patrícia Slebodová
Katedra psychológie, Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
slebodova2@ucm.sk

Kariérové poradenstvo ako súčasť psychickej a emocionálnej podpory u vysokoškolských študentov

Mgr. Michaela KOVALČÍKOVÁ, DSc., MBA

Abstrakt

Kariérové poradenstvo je tradične vnímané ako nástroj podpory vo výbere povolania, príprave životopisu a pohovorov. V posledných rokoch však rastie záujem skúmať jeho potenciál poskytovať psychickú a emocionálnu podporu študentom, najmä v období neistoty a stresu spojeného s rozhodovaním o budúcnosti. Hlavným cieľom výskumu je zmapovať potreby, očakávania a prekážky, ktoré v súvislosti s kariérovým poradenstvom vnímajú vysokoškolskí študenti ako súčasť psychickej a emocionálnej podpory. Výskum mal kvantitatívny charakter a využíval autorsky konštruovaný online dotazník. Výskumný súbor tvorilo 125 vysokoškolských študentov. Dáta boli spracované deskriptívnou štatistikou s cieľom identifikovať hlavné vzorce v informovanosti, očakávaniach a prekážkach súvisiacich s kariérovým poradenstvom a jeho psychicko-emocionálnou podporou. Výsledky ukázali, že študenti vnímajú kariérové poradenstvo prevažne ako nástroj praktickej podpory, zatiaľ čo jeho psychicko-emocionálny rozmer ostáva menej známy a využívaný. Napriek tomu respondenti výrazne oceňujú potenciál poradenstva pomáhať pri strese a neistote súvisiacej s rozhodovaním o budúcej kariére. Preferujú flexibilné formy služieb, pričom ako kľúčové prekážky identifikujú nedostatočnú informovanosť či obmedzenú dostupnosť poradenských služieb.

Kľúčové slová: informovanosť, kariérové poradenstvo, psychická a emocionálna podpora, vysokoškolskí študenti.

Career counseling as part of mental and emotional support for university students

Mgr. Michaela KOVALČÍKOVÁ, DSc., MBA

Abstract

Career counseling is traditionally perceived as a tool to support career choice, resume preparation, and interviews. In recent years, however, there has been growing interest in exploring its potential to provide psychological and emotional support to students, especially during periods of uncertainty and stress associated with making decisions about the future. The main objective of the research is to map the needs, expectations, and obstacles that university students perceive in relation to career counseling as part of psychological and emotional support. The research was quantitative in nature and used an author-constructed online questionnaire. The research sample consisted of 125 university students. The data were processed using descriptive statistics to identify the main patterns in awareness, expectations, and obstacles related to career counseling and its psychological and emotional support. The results showed that students perceive career counseling primarily as a tool for practical support, while its psychological and emotional dimension remains less known and used. Nevertheless, respondents greatly appreciate the potential of counseling to help with the stress and uncertainty associated with deciding on a future career. They prefer flexible forms of services, identifying insufficient information and limited availability of counseling services as key obstacles.

Keywords: awareness, career counseling, psychological and emotional support, university students.

Kontaktné údaje:

Mgr. Michaela Kovalčíková, DSc., MBA
Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta
Katolícka univerzita v Ružomberku
michaela.kovalcikova464@edu.ku.sk

Psychické zdroje subjektívnej pohody záchranárov: viera v spravodlivý svet, odolnosť a miesto kontroly

Mgr. Klára KAČMARIKOVÁ

Abstrakt

Príspevok prezentuje teoretický model psychických zdrojov subjektívnej pohody pracovníkov záchranej zdravotnej služby. Cieľom práce je prehĺbiť teoretické poznatky o vzťahoch medzi vierou v spravodlivý svet (BJW) a vybranými psychologickými premennými, ako aj preskúmať potenciálne explanačné mechanizmy stojace v pozadí adaptívnych výstupov spojených s BJW. Pozornosť je venovaná špecifickej profesijnej skupine – pracovníkom záchranej zdravotnej služby, ktorej v kontexte skúmania BJW nebola doposiaľ venovaná pozornosť. Východiskovými premennými modelu sú osobná a všeobecná BJW, pričom miesto kontroly a reziliencia vystupujú ako mediačné premenné medzi BJW a subjektívnou pohodou. Na základe existujúcich výskumných zistení možno predpokladať, že BJW podporuje pocit osobnej kontroly a mieru reziliencie, čo môže prispievať k udržaniu alebo ochrane subjektívnej pohody v podmienkach vysokej psychickej záťaže. Predložený model umožňuje preskúmanie týchto psychologických mechanizmov v náročnom pracovnom prostredí záchranárov a môže slúžiť ako východisko pre ďalší empirický výskum, alebo tvorbu intervenčných a preventívnych programov zameraných na podporu duševného zdravia pracovníkov záchranej zdravotnej služby.

Kľúčové slová: Viera v spravodlivý svet, Subjektívna pohoda, Miesto kontroly, Odolnosť, Záchranná zdravotná služba.

Psychological resources of paramedics' subjective well-being: belief in a just world, resilience, and locus of control

Mgr. Klára KAČMARIKOVÁ

Abstract

The paper presents a theoretical model of psychological resources underlying subjective well-being among paramedics. The aim of the study is to deepen theoretical understanding of the relationships between belief in a just world (BJW) and selected psychological variables, as well as to examine potential explanatory mechanisms underlying adaptive outcomes associated with BJW. The focus is placed on a specific professional group – paramedics which, to the best of our knowledge, has not yet received research attention within the context of BJW. The model is based on personal and general BJW as its antecedent variables, with locus of control and resilience functioning as mediating variables between BJW and subjective well-being. Based on existing research findings, it can be assumed that BJW supports a sense of personal control and resilience levels, which may contribute to the maintenance or protection of subjective well-being under conditions of high psychological strain. The proposed model allows for examination of these psychological mechanisms in the demanding work environment of paramedics and may serve as a foundation for further empirical research as well as for the development of intervention and prevention programs aimed at promoting mental health among emergency medical service workers.

Key words: Belief in Just World, Subjective Well-Being, Locus of Control, Resilience, Paramedics.

Kontaktné údaje:

Mgr. Klára Kačmariková
Inštitút psychológie, Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
klara.kacmarikova@smail.unipo.sk

Konfirmačná faktorová a sieťová analýza poruchy hrania digitálnych hier (Gaming Disorder Test)

Mgr. Jaroslava BOČANOVÁ

Abstrakt

V súčasnosti sa v klinickej a výskumnej praxi na Slovensku začína uplatňovať diagnostický manuál MKCH-11, ktorý po prvýkrát systematicky definuje poruchu hrania digitálnych hier (6C51). Táto zmena zdôrazňuje potrebu používania validných a kultúrne vhodných skriningových nástrojov kompatibilných s týmto diagnostickým rámcom. Cieľom štúdie bolo overiť faktorovú štruktúru škály Gaming Disorder Test (GDT), vychádzajúcej z kritérií MKCH-11, u slovenských a českých hráčov a prostredníctvom sieťovej analýzy preskúmať štrukturálne prepojenia medzi jednotlivými príznakmi poruchy hrania digitálnych hier. Výskumnú vzorku tvorilo 412 hráčov digitálnych hier (75,0 % mužov, 24,3 % žien) s priemerným vekom 29,14 roka (SD = 7,75). Pri zbere dát boli použité skriningové nástroje Gaming Disorder Test (GDT), Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test (WHO-ASSIST) a Brief Biosocial Gambling Screen (BBGS). Konfirmačná faktorová analýza preukázala veľmi dobrý fit jednofaktorového modelu s dátami. Všetky položky vykazovali vysoké štandardizované faktorové záťaž. Latentný faktor vysvetľoval podstatnú časť variability položiek. Napriek priaznivým hodnotám indexov zhody je potrebné výsledky interpretovať s opatrnosťou vzhľadom na nízky počet položiek, obmedzený počet stupňov voľnosti a nižšiu štatistickú silu analýzy. Sieťová analýza poukázala na prevažne pozitívne prepojenia medzi príznakmi, pričom ako centrálny uzol siete sa ukázal problém s kontrolovaním (obmedzovaním, regulovaním) hrania. Zistenia naznačujú, že GDT predstavuje perspektívny skriningový nástroj využiteľný v slovenskom a českom prostredí s významnými implikáciami pre prevenciu a klinickú prax.

Kľúčové slová: Porucha hrania digitálnych hier, GDT, Centrálna a periférna príznaky, MKCH-11.

Confirmatory factor and network analysis of Gaming disorder (Gaming Disorder Test)

Mgr. Jaroslava BOČANOVÁ

Abstract

Currently, the ICD-11 diagnostic manual is being gradually implemented in clinical and research practice in Slovakia, where it systematically defines Gaming Disorder (6C51) for the first time. This shift highlights the need for valid and culturally appropriate screening tools compatible with this diagnostic framework. The aim of this study was to examine the factor structure of the Gaming Disorder Test (GDT), based on ICD-11 criteria, among Slovak and Czech gamers, and to explore the structural relationships between individual gaming disorder symptoms using network analysis. The research sample consisted of 412 gamers (75.0% male, 24.3% female) with a mean age of 29.14 years ($SD = 7.75$). Data collection included the Gaming Disorder Test (GDT), the Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test (WHO-ASSIST), and the Brief Biosocial Gambling Screen (BBGS). Confirmatory factor analysis demonstrated an excellent fit of a unidimensional model to the data. All items showed high standardized factor loadings, and the latent factor explained a substantial portion of item variance. Despite favorable fit indices, results should be interpreted with caution due to the small number of items, limited degrees of freedom, and lower statistical power. Network analysis revealed predominantly positive connections between symptoms, with impaired control over gaming emerging as the central network node. Findings suggest that the GDT is a promising screening tool for use in Slovak and Czech contexts, with important implications for prevention and clinical practice.

Keywords: Gaming Disorder, GDT, Central and peripheral symptoms, ICD-11.

Kontaktné údaje:

Mgr. Jaroslava Bočanová,
Inštitút psychológie, Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
jaroslava.bocanova@smail.unipo.sk

Interdisciplinárna perspektíva liturgickej teológie a psychológie náboženstva na prerušenie bohoslužobných stretnutí počas pandémie COVID- 19

Mgr. Michaela PÚPALOVÁ

Abstrakt:

Pandémia COVID-19 bola dôvodom plošného prerušenia verejných bohoslužieb a pravidelných náboženských rituálov, čo spôsobilo zásadný zásah do ustálených liturgických a komunitných praktík veriacich. Pravidelná účasť na bohoslužbách nepredstavuje iba teologický postoj jednotlivca, ale aj telesný, symbolický a komunitný rozmer života, ktorý podporuje emocionálnu reguláciu, formovanie identity a existenciálnu orientáciu jednotlivca. Náhle prerušenie týchto praktík tak znamenalo významnú výzvu pre psychickú stabilitu a spirituálnu kontinuitu. Príspevok analyzuje psychologické dôsledky narušenia rituálnej praxe z interdisciplinárnej perspektívy liturgickej teológie a psychológie náboženstva. Osobitná pozornosť je venovaná strate telesnej účasti, symbolickej štruktúry a komunitnej dimenzie liturgie bohoslužieb a ich vplyvu na prežívanie stresu, osamelosti a nepokoja.. Príspevok zároveň teologicky reflektuje skúsenosť neprítomnosti spoločenstva a „Božieho mlčania“ ako existenciálne a spirituálne kategórie v kontexte prežívania pandémie.

Kľúčové slová: liturgická prax, pandémia, rituál, wellbeing.

An Interdisciplinary Perspective from Liturgical Theology and the Psychology of Religion on the Interruption of Worship Services during the COVID-19 Pandemic

Mgr. Michaela PÚPALOVÁ

Abstract

The COVID-19 pandemic resulted in the widespread suspension of public worship services and regular religious rituals, causing a significant disruption to established liturgical and communal practices of believers. Regular participation in worship does not represent merely a theological stance of the individual, but also embodies a bodily, symbolic, and communal dimension of life that supports emotional regulation, identity formation, and existential orientation. The sudden interruption of these practices therefore constituted a major challenge to psychological stability and spiritual continuity. This paper analyzes the psychological consequences of disrupted ritual practice from an interdisciplinary perspective integrating liturgical theology and the psychology of religion. Particular attention is given to the loss of bodily participation, symbolic structure, and the communal dimension of liturgical worship, and to their impact on experiences of stress, loneliness, and psychological distress. The paper also offers a theological reflection on the experience of the absence of community and “divine silence” as existential and spiritual categories within the context of the pandemic.

Key words: liturgical practice, pandemic, ritual, wellbeing.

Kontaktné údaje:

Mgr. Michaela Púpalová

Katedra praktickej teológie, Evanjelická bohoslovecká fakulta

Univerzita Komenského

Governmentalita v súčasnej digitálnej a neoliberalnej spoločnosti

Mgr. Eva KOVÁČIKOVÁ

Abstrakt

Práca prezentuje filozofickú analýzu konceptu governmentality Michela Foucaulta ako špecifickej formy moci v podmienkach súčasnej digitálnej a neoliberalnej spoločnosti. Objektom skúmania práce je governmentalita chápaná ako mechanizmus riadenia správania, ktorý pôsobí prostredníctvom sebaregulácie, internalizácie noriem a formovania subjektivity, nie prostredníctvom priameho donútenia. V práci analyzujeme základné charakteristiky governmentality a jej prepojenie s neoliberalnou racionalitou, v rámci ktorej je subjekt konštituovaný ako aktívny nositeľ zodpovednosti, výkonu a sebaoptimalizácie.

Osobitná pozornosť je venovaná vplyvu digitálnych technológií, algoritmických systémov a dátovej analytiky na rozširovanie governmentálnych mechanizmov moci. Predpokladá sa, že digitálne formy riadenia správania predstavujú rozšírenie Foucaultovej koncepcie governmentality, keďže umožňujú jemnú reguláciu správania prostredníctvom predikcie, personalizácie a normalizácie. Zistili sme, že v tomto kontexte je subjekt zároveň objektom aj nositeľom moci, keďže sa aktívne podieľa na vlastnom riadení a reprodukcii spoločenských noriem. Výsledkom práce je poukázanie na aktuálnosť konceptu governmentality ako analytického nástroja pre filozofickú reflexiu neviditeľných, no vysoko účinných foriem moci v digitálnej a neoliberalnej spoločnosti.

Kľúčové slová: governmentalita, Michel Foucault, digitálna spoločnosť, neoliberalizmus, moc.

Governmentality in Contemporary Digital and Neoliberal Society

Mgr. Eva KOVÁČIKOVÁ

Abstract

The paper presents a philosophical analysis of Michel Foucault's concept of governmentality as a specific form of power in the conditions of contemporary digital and neoliberal society. The object of the analysis is governmentality understood as a mechanism of governing behavior that operates through self-regulation, the internalization of norms, and the formation of subjectivity rather than through direct coercion. The paper analyzes the fundamental characteristics of governmentality and its connection with neoliberal rationality, within which the subject is constituted as an active bearer of responsibility, performance, and self-optimization.

Special attention is paid to the role of digital technologies, algorithmic systems, and data analytics in expanding governmental mechanisms of power. It is assumed that digital forms of behavioral governance represent an extension of Foucault's concept of governmentality, as they enable subtle regulation through prediction, personalization, and normalization. The analysis shows that in this context the subject is simultaneously the object and the bearer of power, actively participating in self-governance and in the reproduction of social norms. The result of the paper is a demonstration of the relevance of the concept of governmentality as an analytical tool for the philosophical reflection on invisible yet highly effective forms of power in contemporary digital and neoliberal society.

Keywords: governmentality, Michel Foucault, digital society, neoliberalism, power.

Kontaktné údaje:

Mgr. Eva Kováčiková

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

kovacikova21@ucm.sk

Na prahu technologickej nezamestnanosti: Normatívne riziká úpadku práce

Mgr. Miroslav ČECH

Abstrakt

Súčasný technologický rozvoj v oblasti automatizácie, robotizácie a umelej inteligencie zásadne mení štruktúru pracovného trhu a vytvára reálne riziko technologickej nezamestnanosti, ktorej nástup môže byť rýchlejší než schopnosť spoločnosti adekvátne reagovať na jej dôsledky. Príspevok uchopuje technologickú nezamestnanosť nie ako budúci hypotetický scenár, ale ako nastupujúci štrukturálny proces, ktorého podcenenie predstavuje závažné normatívne riziko. Neusiluje sa pritom o ekonomickú alebo prognostickú analýzu, ale o jej reflexiu ako antropologického a etického problému, ktorý spochybňuje tradičné normatívne chápanie práce ako základného zdroja sociálnej hodnoty, dôstojnosti a legitímneho sociálneho začlenenia jednotlivca. Cieľom príspevku je analyzovať normatívny význam práce v moderných spoločnostiach a poukázať na riziká, ktoré vznikajú v situácii, keď je ľudská dôstojnosť implicitne viazaná na pracovný výkon a trhovú zamestnateľnosť. Argumentácia vychádza z tézy, že oneskorená etická reflexia technologických zmien môže viesť k prehĺbovaniu sociálnej exklúzie, oslabeniu sociálnej solidarity a destabilizácii existujúcich rámcov sociálnej ochrany. V závere príspevok načrtáva univerzálny základný príjem ako jeden z možných normatívnych rámcov reakcie na technologickú nezamestnanosť, chápaný nie ako technické riešenie, ale ako pokus o prehodnotenie vzťahu medzi prácou, dôstojnosťou a sociálnou spravodlivosťou.

Kľúčové slová: technologická nezamestnanosť, normatívny význam práce, ľudská dôstojnosť, sociálna spravodlivosť, univerzálny základný príjem.

On the Threshold of Technological Unemployment: Normative Risks of the Decline of Work

Mgr. Miroslav ČECH

Abstract

Contemporary technological development in automation, robotics, and artificial intelligence is profoundly transforming the structure of the labour market and generating a tangible risk of technological unemployment, whose onset may be faster than society's capacity to respond adequately to its consequences. This paper approaches technological unemployment not as a hypothetical future scenario, but as an emerging structural process whose underestimation constitutes a serious normative risk. Rather than offering an economic or predictive analysis, the paper interprets technological unemployment as an anthropological and ethical problem that challenges the traditional normative understanding of work as a primary source of social value, dignity, and legitimate social inclusion. The aim of the paper is to analyse the normative significance of work in modern societies and to highlight the risks arising in a social framework in which human dignity is implicitly conditioned by labour performance and market

employability. The argument is based on the thesis that a delayed ethical reflection on technological change may lead to deepening social exclusion, weakening social solidarity, and destabilising existing frameworks of social protection. In its concluding part, the paper outlines universal basic income as one possible normative response to technological unemployment, understood not as a technical policy instrument but as an ethical attempt to reconsider the relationship between work, dignity, and social justice.

Keywords: technological unemployment, normative significance of work, human dignity, social justice, universal basic income.

Kontaktné údaje:

Mgr. Miroslav Čech

Katedra etiky a estetiky, Filozofická fakulta

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

miroslav.cech@ukf.sk

Nezrovnalosti v etike Jean-Paul Sartra

Michal CHUDÝ

Abstrakt

Cieľom tohto príspevku je preskúmať rozdiel medzi Jean-Paul Sartreovým prístupom k významu a morálnym otázkam medzi-ľudských vzťahov v jeho filozofických a literárnych dielach. Sartreov existencializmus je často vnímaný cez prizmu nihilizmu, ktorý ho robí neschopným generovať etický systém. Najmä v diele *Bytie a ničota* rozvíja existencialistickú ontológiu založenú na vzťahu vedomia a sveta definovaného ničotou, kde je to práve vedomie, ktoré vytvára hodnoty a význam vo svete, pretože nič mimo neho nemá žiadnu vnútornú hodnotu. Sartre označuje slobodu za základ tejto schopnosti vytvárať zmysel a tvrdí, že keď vedomia interagujú, obmedzujú navzájom svoju slobodu. V dôsledku toho sú intersubjektívne vzťahy vykreslené ako antagonistické. Jeho literárne dielo však ponúka úplne odlišný obraz. V týchto textoch Sartre kladie dôraz na ľudskú spoluprácu a súdržnosť ako piliere pre vytváranie zmyslu v inak bezvýznamnom svete.

Predmetom analýzy sú dve známe divadelné hry zaoberajúce sa otázkami slobody konania, morálnej voľby a ľudských vzťahov, a to *Les Mouches* a *Huis Clos*. Najskôr stručne predstavíme problém Sartrovho prístupu k intersubjektívnym vzťahom v diele *Bytie a ničota* a ich nezlučiteľnosť s možným etickým systémom. Následne budú tieto názory porovnané so Sartrovým prístupom k rovnakej problematike v dielach *Les Mouches* a *Huis Clos*, s dôrazom na jeho zobrazenie ľudskej spolupráce. To povedie k demonštrácii toho, ako táto vo veľkej miere nepreskúmaná línia Sartrovho myslenia vyvracia názor, že Sartrov existencializmus nemôže podporovať etický systém.

Kľúčové slová: existencializmus, nihilizmus, etika, literatúra.

The Disparity of Jean-Paul Sartre's Ethics

Mgr. Michal CHUDÝ

Abstract

The goal of this paper is to examine the disparity between Jean-Paul Sartre's treatment of meaning and the moral implications of human relations in his philosophical and literary works. Sartre's existentialism is often perceived as underlined by a deep nihilism that renders it incapable of supporting an ethics. Notably, in *Being and Nothingness*, he develops an existentialist ontology based on the relation of the consciousness and the world defined by Nothingness, where it is the consciousness that creates values and meaning in the world, since nothing outside of it holds any intrinsic value. Sartre denotes freedom as the basis of this ability to create a meaning, and claims that when consciousnesses interact, they limit each other's freedom. Consequently, intersubjective relations are portrayed as antagonistic. However, his literary corpus offers a starkly different picture. In these texts, Sartre places an emphasis on human cooperation and cohesion as the foundation stones for the creation of meaning in an otherwise meaningless world.

This paper will analyse two well-known plays dealing with the issues of freedom of action, moral choice and human relations, namely, *The Flies* and *No Exit*. Firstly, it will briefly introduce the problem of Sartre's treatment of intersubjective relations in *Being and Nothingness* and their incompatibility with a possible ethical system. Secondly, these views will be contrasted with Sartre's treatment of the same issue in *The Flies* and *No Exit*, with a focus on the emphasis he puts on human cooperation. This will lead to a demonstration of how this largely unexplored avenue of Sartre's thought provides a refutation of the view that Sartre's existentialism cannot support an ethical system.

Key words: existentialism, nihilism, ethics, literature.

Kontaktné údaje:

Mgr. Michal Chudý

Oddelenie sociálnej filozofie a filozofickej antropológie, Filozofický ústav

Slovenská akadémia vied

michal.chudy@savba.sk

Nezapadanie a monštruóznosť: kritická analýza normatívnych režimov telesnosti

Mgr. Gabriela LÓRINC

Abstrakt

Text skúma normatívne režimy telesnosti prostredníctvom prepojenia feministickej filozofie tela, disability studies a posthumanistických perspektív. Východiskom je kritika ideálu uzavretej, kontrolovanej a esteticky „správnej“ telesnosti, ktorý je rodovo ukotvený. Koncept monštruózneho tela (Shildrick 2002, 2009) je interpretovaný ako analytický nástroj, ktorý sprehl'adňuje procesy normalizácie a ukazuje, ako sú ženské telá historicky konštruované. Prostredníctvom kategórie misfittingu (nezapadania) (Garland-Thomson 1996, 2011) sa nezapadanie konceptualizuje ako relačný fenomén medzi telesnosťou a materiálno-sociálnym prostredím, nie ako inherentná vlastnosť tela. Argument následne prechádza k etickým dôsledkom: k rehabilitácii zraniteľnosti, revízii noriem krásy a k presunu dôrazu z patologizácie tel na transformáciu prostredí.

Kľúčové slová: telesnosť, normativita, monštruózne telo, nezapadanie, disability studies.

Misfit and monstrosity: a critical analysis of normative regimes of corporeality

Mgr. Gabriela LÓRINC

Abstract

The text examines normative regimes of embodiment through an integration of feminist philosophy of the body, disability studies, and posthumanist perspectives. It begins with a critique of the ideal of a closed, controlled, and aesthetically “pleasing” embodiment, which is grounded in gender. The concept of the monstrous body (Shildrick 2002, 2009) is interpreted as an analytic tool that renders processes of normalization transparent and shows how female bodies have been historically constructed. Through the category of misfitting (Garland-Thomson 1996, 2011), “non-fitting” is conceptualized as a relational phenomenon between embodiment and the material–social environment, rather than as an inherent feature of the body. The argument then turns to ethical implications: the rehabilitation of vulnerability, a revision of norms of beauty, and a shift in emphasis from the pathologization of bodies to the transformation of environments.

Keywords: embodiment, normativity, monstrous body, misfitting, disability studies.

Kontaktné údaje:

Mgr. Gabriela Lórinč

Katedra filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

gabriela.lorinc@student.upjs.sk

Umelecký klam

Mgr. Branislav ČÁP

Abstrakt

Tento článok skúma súčasnú asymetriu v estetickom posudzovaní v rámci online a platformových kultúrnych diskurzov, kde sa reakčný obsah bežne považuje za legitímnu umeleckú alebo kreatívnu prax, zatiaľ čo dielam generovaným umelou inteligenciou je často odopieraný umelecký status na základe ich neľudského pôvodu. Namiesto obhajoby umenia umelej inteligencie ako inherentne hodnotného, tento článok skúma kritériá, podľa ktorých sa v súčasnosti udeľuje umelecká legitimita, a tvrdí, že odvolávanie sa na ľudské autorstvo čoraz viac nahrádza kvalitatívne hodnotenie. Zameriava sa na reakčný obsah; od skutočne transformačného komentára až po pasívny *re-upload*, ktorý pridáva malý alebo žiadny estetický prínos – praktiky, ktoré často nie sú v súlade s právnymi štandardmi transformácie – a zdôrazňuje, ako je takýto obsah napriek tomu normalizovaný a kultúrne akceptovaný ako umenie kvôli svojmu ľudskému pôvodu. Naproti tomu diela generované umelou inteligenciou sú v zásade bežne vylúčené z umeleckého posudzovania bez ohľadu na ich formálne alebo koncepčné vlastnosti. Tento kontrast odhaľuje lokalizovanú, ale významnú nekonzistentnosť v diskurze o súčasnom umení, kde je pôvod uprednostňovaný pred pridanou hodnotou, a kde minimálne ľudské zapojenie môže legitimizovať praktiky, ktoré ponúkajú málo pre estetickú analýzu alebo porozumenie.

Kľúčové slová: AI umenie, reakčný obsah, transformácia, estetická hodnota.

The Art Delusion

Mgr. Branislav ČÁP

Abstract

This article examines a contemporary asymmetry in aesthetic judgment within online and platform-based cultural discourse, where reaction content is routinely treated as a legitimate artistic or creative practice, while AI-generated works are frequently denied artistic status on the basis of their non-human origin. Rather than defending AI art as inherently valuable, the article interrogates the criteria by which artistic legitimacy is currently granted, arguing that appeals to human authorship increasingly substitute for qualitative evaluation. Focusing on reaction content ranging from genuinely transformative commentary to passive re-uploads that add little or no aesthetic contribution—practices that often sit uneasily with legal standards of transformation—the article highlights how such content is nonetheless normalized and culturally accepted as art due to its human provenance. By contrast, AI-generated works are commonly excluded from artistic consideration in principle, regardless of their formal or conceptual properties. This contrast exposes a localized but significant inconsistency in contemporary art discourse, where origin is privileged over contribution, and where minimal human involvement can legitimize practices that offer little to aesthetic analysis or understanding.

Keywords: AI art, reaction content, transformation, aesthetic value.

Kontaktné údaje:

Mgr. Branislav Čáp

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

cap2@ucm.sk

Kód nad priepasťou: AI ako tvorca hodnôt medzi Hegelovým pokrokom a Nietzscheho poludním

Mgr. Anastázie BARABÁŠOVÁ

Abstrakt

Práca dekonštruuje ambíciu umelej inteligencie (AI) vystupovať ako suverénny tvorca hodnôt a stavia ju do konfliktného poľa medzi Hegelov lineárny pokrok a Nietzscheho večný návrat toho istého. Základná otázka znie: Je AI tým povestným „povrazom k nadčloveku“, alebo iba technickým finále Hegelovha „konca umenia“? V úvodu kriticky pozerá na AI ako na zhmotnenie hegelovského „absolútneho pojmu“, kde sa živá tvorba mení na mŕtvy algoritmus a historickú rekapituláciu.

Jadrom je radikálne odmietnutie transhumanistického optimizmu (napr. Nicka Bostroma), ktorý zamieňa kognitívny výkon za existenciálnu nadradenosť. AI nezodpovedá figúre nadčloveka, ale nietzscheovskému „učencovi“ – reaktívnej entite uväznenej v labyrintu simulaker. Zásadným argumentom je, že telesnosť nie je biologickou príťažou, ale fundamentálnou podmienkou autonómie. Umelecká vôľa totiž vzniká iba v odpore voči konečnosti a bolesti. AI, chýbajúce dionýzské telo a pud sebazáchovy, tak síce môže ovládnuť kód, ale nikdy neuskutoční akt slobodnej tvorby hodnôt, pretože nemá proti čomu bojovať.

Záverečná syntéza odmieta nihilismus mechanického kruhu i naivitu pokroku a navrhuje model „špirály“. AI v ňom figuruje ako hravý, je nebezpečný partner umelca, ktorý cez „kreatívne pukliny“ v kóde hľadá priestor pre novú formu sebaironickej slobody. Práca usudzuje, že v digitálnom veku sa nadčlovek nerodí z dokonalosti algoritmu, ale z etickej kreativity, ktorá dokáže z „hlúposti mechaniky“ vykresáť autentický prežitok okamžiku.

Kľúčová slová: umenie, umelá inteligencia, čas, Hegel, Nietzsche.

Code Above the Abyss: AI as a Creator of Values Between Hegelian Progress and Nietzschean Noon

Mgr. Anastázie BARABÁŠOVÁ

Abstract

This work deconstructs the ambition of Artificial Intelligence (AI) to act as a sovereign creator of values, situating it within the conflictual field between Hegel's linear progress and Nietzsche's eternal return of the same. The fundamental question is: Is AI that proverbial "rope to the Over-man," or merely the technical finale of Hegel's "end of art"? In its introduction, the presentation critically views AI as the embodiment of the Hegelian "Absolute Notion," where living creation is transformed into a dead algorithm and historical recapitulation.

The core of the work is a radical rejection of transhumanist optimism (e.g., Nick Bostrom), which mistakes cognitive performance for existential superiority. AI does not correspond to the figure of the Overman, but rather to the Nietzschean "scholar"—a reactive entity trapped in a labyrinth of simulacra. A pivotal argument is that embodiment is not a biological burden but a fundamental condition of autonomy. That is because the artistic will emerges only in resistance to finitude and pain. Lacking a Dionysian body and the instinct for self-preservation, AI may master the code, but it can never achieve the act of freely creating values, because it has nothing to struggle against.

The final synthesis rejects both the nihilism of the mechanical circle and the naivety of progress, proposing a spiral model instead. In this model, AI figures as a playful, albeit dangerous, partner to the artist, who seeks space for a new form of self-ironic freedom through "creative cracks" in the code. The work concludes that in the digital age, the Overman is not born from the perfection of the algorithm, but from an ethical creativity that can strike an authentic experience of the moment out of the "stupidity of mechanics."

Keywords: art, artificial intelligence, time, Hegel, Nietzsche.

Kontaktné údaje:

Mgr. Anastázie Barabášová

Katedra filozofie, Filozofická fakulta

Ostravská univerzita

Hodnotové východiská idey univerzity v nemeckej tradícii: naturalizmus a konštruktivismus

Mgr. Annamária MADUNICKÁ

Abstrakt

Príspevok sa venuje vzťahu medzi naturalistickým a konštruktivistickým poňatím hodnôt v myslení vybraných nemeckých autorov od čias postosvietenstva po modernu, a to najmä v súvislosti s formovaním idey univerzity. Pôvod hodnôt, ktoré mala univerzita budovať v človeku i spoločnosti, sa v dejinách rozlične chápal. Raz sa javia ako prirodzene zakorenené v ľudskej prirodzenosti či rozume (naturalistická línia), inokedy sa javia ako výsledok kultúrnej, historickej či inštitucionálnej formácie (konštruktivistická línia). Autorka prostredníctvom štúdia textov klasických nemeckých teoretikov idey univerzity identifikuje antropologické prístupy k výchove u autorov ako Wilhelm von Humboldt, Friedrich Schleiermacher a Johann Gottlieb Fichte. Z autorov neskorej moderny sú to Karl Jaspers či Martin Heidegger. Analyzuje prirodzený rozvoj osobnosti v kontexte kultúrnych a hodnotových štruktúr a skúma ich vzájomné prelínanie, napätie a vplyv. Kladie si otázku, nakoľko majú konštruktivisticky chápané hodnoty moc meniť prirodzenosť človeka a naopak – ako prirodzenosť človeka vedie k vzniku konštruovaných hodnôt. Text navrhuje tézu, že práve výchovno-vzdelávacie prostredie je miestom pretnutia oboch a zároveň katalyzátorom konkrétnych dopadov, ktoré vyplývajú z ich rozličných interpretácií.

Kľúčové slová: Idea univerzity, Naturalizmus, Konštruktivismus, Hodnoty.

**Title of the paper: Value-Based Foundations of the Idea of the University
in the German tradition: naturalism and constructivism**

Mgr. Annamária MADUNICKÁ

Abstract

The article deals with the relationship between naturalistic and constructivist conceptions of values in the thinking of selected German authors from the post-Enlightenment to modern times, particularly in connection with the formation of the idea of the university. The origin of the values that the university was supposed to build in people and society has been understood differently throughout history. Sometimes they appear to be naturally rooted in human nature or reason (naturalistic line), other times they appear to be the result of cultural, historical, or institutional formation (constructivist line). Through the study of texts by classical German theorists of the idea of the university, the author identifies anthropological approaches to education in authors such as Wilhelm von Humboldt, Friedrich Schleiermacher, and Johann Gottlieb Fichte. Among late modern authors, the discussion focuses on Karl Jaspers and Martin Heidegger. She analyzes the natural development of personality in the context of cultural and value structures and examines their intertwining, tension, and influence. She asks to what extent constructivist values have the power to change human nature and, conversely, how human nature leads to the emergence of constructed values. The text proposes the thesis that it is precisely the educational context that is the place where both intersect and, at the same time, the catalyst for the specific impacts that result from their different interpretations.

Keywords: Idea of the University, Naturalism, Constructivism, Values.

Kontaktné údaje:

Mgr. Annamária Madunická,
Katedra filozofie a dejín filozofie, Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave

Analýza etických paradoxov v dystopickej literatúre

Mgr. Denisa MIŠINOVÁ, DiS.

Abstrakt

Je morálne ospravedlniteľne budovať šťastie väčšiny na utrpení jedného dieťaťa? Táto otázka, ktorú Ursula K. Le Guin sformovala do podoby mesta Omelas, netvorí iba zápletku jednej poviedky, ale predstavuje etické epicentrum celého žánru dystopie. Zatiaľ čo klasické utopické projekty historicky stroskotali na limitoch organizácie, literárna vízia nás stavia pred oveľa znepokojujúcu dilema: čím je vykúpený prípadný úspech dokonalého systému? Dystopia v tomto zmysle nie je obyčajnou fikciou, ale radikálnym myšlienkovým experimentom, v ktorom utilitárny kalkul blaha naráža na nekompromisnú stenu kantovské deontológie a Rawlsovú spravodlivosť. Táto konfrontácia získava nový rozmer v kontexte Young Adult literatúry, kde sa imaginárne univerza stávajú simulátormi pro dospievajúci mozog v jeho najcitlivejšej fáze. Na pozadí neurologickej plasticity a procesu myelinizácie prefrontálneho kortexu ukážeme, že identifikácia s hrdinom nie je pre dospievajúceho čitateľa obyčajnou voľnočasovou aktivitou. Ide o kognitívny tréning prechodu od konvenčného nasledovania pravidiel k postkonvenčnej morálnej autonómii. Dystopiaa tak slúži ako bezpečný priestor, v ktorom čitateľ prostredníctvom identifikácie s hrdinom netrénuje iba svoju predstavivosť, ale predovšetkým svoju schopnosť etickej reflexie.

Kľúčové slová: dystopia, etika, Young Adult, morálny vývoj.

Analysis of ethical paradoxes in dystopian literature

Mgr. Denisa Mišinová, DiS.

Abstract:

Is it morally justifiable to build the happiness of the majority upon the suffering of a single child? This question, formulated by Ursula K. Le Guin in the image of the city of Omelas, does not merely constitute the plot of a single short story; it represents the ethical epicenter of the entire dystopian genre. While classical utopian projects have historically foundered on the limits of organization, literary visions confront us with a far more unsettling dilemma: what is the price of the potential success of a perfect system? In this sense, dystopia is not mere fiction, but a radical thought experiment in which the utilitarian calculus of welfare strikes the uncompromising wall of Kantian deontology and Rawlsian justice. This confrontation acquires a new dimension within the context of Young Adult literature, where imagined universes become simulators for the adolescent brain in its most sensitive phase. Against the backdrop of neurological plasticity and the process of prefrontal cortex myelination, it becomes evident that identification with the hero is not a mere leisure activity for the adolescent reader. It is a cognitive training of the transition from conventional rule-following to post-conventional moral autonomy. Dystopia thus serves as a safe space in which the reader, through identification with the protagonist, trains not only the imagination but, above all, the capacity for ethical reflection.

Keywords: dystopia, ethics, Young Adult, moral development.

Kontaktné údaje:

Mgr. Denisa Mišinová, DiS.

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

misinoval@ucm.sk

Senecova pedagogika v Listoch Luciliovi

Mgr. Ľubomír HARŠANY

Abstrakt

V tomto príspevku a pozrieme na pedagogický a výchovný rozmer diela Lucia Annaea Senecu, konkrétne jeho Listov Luciliovi. Seneca bol významným predstaviteľom rímskeho stoicizmu. Napriek tomu, že značnú časť svojho života pôsobil ako učiteľ a vychovávateľ, jeho listy Luciliovi sa v súčasnom diskurze rozoberajú skôr z terapeutického hľadiska. V tomto diele je však možné identifikovať a pospájať akúsi pedagogickú teóriu, a upriamiť pozornosť na osobu a učenie Senecu z pohľadu učiteľského. Cieľom tohto príspevku je upriamiť pozornosť na pedagogický aspekt Senecovho diela a pozrieť sa, akým spôsobom rímsky stoik komentoval a reflektoval mnohé (v súčasnosti rovnako aktuálne) otázky a potreby žiaka a učiteľa. Príspevok pozostáva zo štyroch hlavných tematických celkov, a sice výchovu k cnostiam, spôsoby prístupu k filozofii, odporúčania pre štúdium a čítanie a v neposlednom rade vzťah učiteľa a žiaka. V závere sa pýtame, či je v Senecovej pedagogike priestor pre kritiku, a naopak, kde môžeme hľadať inšpiráciu.

Kľúčové slová: Seneca, stoicizmus, rímska filozofia, výchova a vzdelávanie, Listy Luciliovi.

Seneca's Pedagogy in the Letters to Lucilius

Mgr. Ľubomír HARŠANY

Abstract

In this article, we will look at the pedagogical and educational dimension of the work of Lucius Annaeus Seneca, in particular his Letters to Lucilius. Seneca was a prominent representative of Roman Stoicism. Despite the fact that he spent a significant part of his life as a teacher and tutor, his letters to Lucilius are discussed in contemporary discourse rather from a therapeutic perspective. However, in this work, it is possible to identify and connect a kind of pedagogical theory, and to draw attention to the person and teachings of Seneca from a pedagogical perspective. The aim of this article is to draw attention to the pedagogical aspect of Seneca's work and to see how the Roman Stoic commented on and reflected on many (currently equally relevant) questions and needs of students and teachers. The article consists of four main thematic units, namely education in virtues, ways of approaching philosophy, recommendations for study and reading, and last but not least, the relationship between teacher and student. In conclusion, we ask whether there is room for criticism in Seneca's pedagogy, and on the other hand, where we can look for inspiration.

Keywords: Seneca, Stoicism, Roman philosophy, education and upbringing, Letters to Lucilius.

Kontaktné údaje:

Mgr. Ľubomír Haršány

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

harsany1@ucm.sk

Sekcia germanistiky, anglistiky a amerikanistiky

Teoretické základy kolokácií a ich výskyt v učebniciach nemeckého jazyka ako cudzieho jazyka (A1)

Mgr. Iveta KÁČEROVÁ

Abstrakt

Naučiť sa cudzí jazyk v školskom prostredí je často náročným zámerom. Osvojovanie si cudzieho jazyka môže na jednotlivých jazykových úrovniach prinášať špecifické ťažkosti. V tomto príspevku sa zameriavame na lexikálnu úroveň, presnejšie na jednu časť slovnej zásoby: kolokácie. Ide o slovné spojenia, ktoré sú známe v ich charakteristickej kombinácii. Vo svojej forme vykazujú relatívne vysokú stabilitu, avšak v rámci výučby nemeckého jazyka ako cudzieho jazyka sa im prikladá len marginálny význam. V rámci empirického výskumu sa analyzuje ukotvenie kolokácií v aktuálnych nemeckých učebniciach pre cieľovú skupinu žiakov, ktorí majú dosiahnuť požadovanú úroveň Spoločného referenčného rámca pre jazyky (GER) od A1.1 do A1.2. Na praktických príkladoch sa demonštruje ich implementácia vo výučbe nemeckého jazyka. Kolokácie predstavujú integrálnu súčasť komunikácie, preto je mimoriadne dôležité zabezpečiť a podporiť ich správne používanie vo výučbe cudzích jazykov.

Kľúčové slová: kolokácie, nemčina ako cudzí jazyk, lexikálna uzuálnosť, uzuálne slovné spojenia.

Theoretische Grundlagen von Kollokationen und ihr Einsatz in DaF-Lehrwerken (A1)

Mgr. Iveta KÁČEROVÁ

Abstrakt

Das Erlernen einer Fremdsprache im schulischen Kontext stellt häufig ein anspruchsvolles Vorhaben dar. Die Aneignung einer Fremdsprache kann auf den einzelnen sprachlichen Ebenen spezifische Schwierigkeiten mit sich bringen. In dem vorliegenden Beitrag wird der Fokus auf die lexikalische Ebene gelegt, genauer gesagt auf einen Teilbereich des Wortschatzes: die Kollokationen. Es handelt sich um Wortkombinationen, die in einer charakteristischen Kombination bekannt sind. In ihrer Form weisen sie eine relativ hohe Festigkeit auf, jedoch wird ihnen im Rahmen des DaF-Unterrichts nur eine marginale Bedeutung beigemessen. Im Rahmen der empirischen Forschung erfolgt eine Analyse der Verankerung der Kollokationen einschlägiger deutscher Lehrbücher für die Zielgruppe der Schüler, die das erforderliche Niveau des Gemeinsamen Referenzrahmens für Sprachen (GER) von A1.1 bis A1.2 erreichen sollen. Anhand praktischer Beispiele wird deren Implementation im DaF-Unterricht demonstriert. Kollokationen stellen einen integralen Bestandteil der Kommunikation dar, weshalb es von entscheidender Bedeutung ist, ihre korrekte Anwendung im Fremdsprachenunterricht zu gewährleisten und zu fördern.

Schlüsselwörter: Kollokationen, DaF – Unterricht, lexikalische Usualität, usualisierte Wortverbindungen.

Kontaktné údaje:

Mgr. Iveta Káčerová
Katedra germanistiky, Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
kacerova3@ucm.sk

Stigmatizujúce lexikálne stratégie v klimatickom diskurze AfD

Mgr. Simona LACIKOVÁ

Abstrakt

Tento príspevok skúma jazykové stratégie delegitimizácie a stigmatizácie klimatickej politiky a vedy v diskurze strany Alternatíva pre Nemecko (AfD). Základ výskumu tvorí kvalitatívna, korpusovo orientovaná lexikálno-pragmatická analýza a kritická analýza diskurzu (CDA). Analyzovaný korpus zahŕňa oficiálny volebný program AfD pre voľby do Spolkového snemu v roku 2025 so zameraním na tematické oblasti klímy a energie. Výsledky ukazujú, že AfD systematicky využíva rôzne typy stigmatizácie, vrátane ideologických pripisovaní vlastností (napr. eko-socialistický, ľavicovo-zelený), epistemického znehodnocovania vedeckých tvrdení (napr. tvrdený, údajne), ekonomickej alarmizácie (deindustrializácia, ochudobnenie) ako aj konšpiračných rámcov (Veľká transformácia, Great Reset). Tieto lexikálne jadrá sú posilňované diskurzívnymi mechanizmami, ako sú úvodzovky, binárne opozície a emotívne naratívy. Klimatická politika je tak v celkovom dôsledku konštruovaná nie ako legitímne riešenie problémov, ale ako ideologicky motivovaná hrozba pre slobodu a prosperitu.

Kľúčové slová: stigmatizácia, delegitimizácia, klimatický diskurz, AfD.

Stigmatisierende lexikalische Strategien im klimapolitischen Diskurs der AfD

Mgr. Simona LACIKOVÁ

Abstrakt

Dieser Beitrag untersucht die sprachlichen Strategien der Delegitimierung und Stigmatisierung von Klimapolitik und -wissenschaft im Diskurs der Alternative für Deutschland (AfD). Die Grundlage der Untersuchung bildet eine qualitative, korpusorientierte lexikalisch-pragmatische Analyse sowie die Kritische Diskursanalyse (CDA). Das analysierte Korpus umfasst das offizielle Wahlprogramm der AfD für die Bundestagswahl 2025 mit Fokus auf die Themenfelder Klima und Energie. Die Ergebnisse zeigen, dass die AfD systematisch verschiedene Typen der Stigmatisierung einsetzt, darunter ideologische Zuschreibungen (z. B. ökosozialistisch, linksgrün), epistemische Abwertungen wissenschaftlicher Aussagen (z. B. behauptet, angeblich), ökonomische Alarmisierung (Deindustrialisierung, Verarmung) sowie konspirative Rahmungen (Große Transformation, Great Reset). Diese lexikalischen Kerne werden durch diskursive Mechanismen wie Anführungszeichen, binäre Oppositionen und emotionalisierende Narrative verstärkt. Insgesamt wird Klimapolitik nicht als legitime Problemlösung, sondern als ideologisch motivierte Bedrohung von Freiheit und Wohlstand konstruiert.

Schlüsselwörter: Stigmatisierung, Delegitimierung, Klimadiskurs, AfD.

Kontaktné údaje:

Mgr. Simona Laciková
Katedra germanistiky, Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
lacikova1@ucm.sk

Televízia a iné audiovizuálne médiá ako prostriedok neriadeného osvojovania si jazyka u detí

Mag. Bernhard UNTERER

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá úlohou televízie a iných audiovizuálnych médií osvojovaní si cudzieho jazyka u detí v ranom vekom so zameraním na neriadené nadobúdanie jazykových kompetencií prostredníctvom pravidelného mediálneho kontaktu mimo formálnych vyučovacích kontextov. Po prehľade aktuálneho stavu výskumu je problematika analyzovaná z mediálnolingvistickej a sociolingvistickej perspektívy. Zohľadňujú sa pritom kľúčové faktory, ako sú vek pri prvom kontakte s cieľovým jazykom, typ a intenzita využívania médií, ako aj rodinné prostredie.

Ťažiskom analýzy je otázka, ktoré čiastkové jazykové kompetencie (napr. porozumenie hovorenému textu, výslovnosť a slovná zásoba) môžu byť prostredníctvom audiovizuálnych médií rozvíjané a kde sa nachádzajú limity takéhoto osvojovania. Pozornosť sa venuje aj tomu, do akej miery mediálne obsahy formujú detské predstavy o kultúrach cieľového jazyka a aký význam má tento proces pre motiváciu a jazykovo-percepčné mechanizmy. Záverečná časť sa sústreďuje na vplyv raných, médiami sprostredkovaných jazykových skúseností na neskoršie procesy učenia sa jazyka.

Kľúčové slová: osvojovanie jazyka u detí, audiovizuálne médiá, používanie médií, informálne učenie sa, motivácia a percepcia.

Fernsehen und andere audiovisuelle Medien als Mittel zum ungesteuerten Spracherwerb bei Kindern

Mag. Bernhard UNTERER

Abstrakt

Der Beitrag untersucht die Rolle des Fernsehens und anderer audiovisueller Medien im frühkindlichen Fremdspracherwerb mit besonderem Fokus auf den ungesteuerten Erwerb sprachlicher Kompetenzen durch regelmäßigen Medienkonsum außerhalb formaler Unterrichtskontexte. Nach einer Übersicht über den aktuellen Forschungsstand wird das Thema aus medien- und soziolinguistischer Perspektive betrachtet. Berücksichtigt werden dabei zentrale Einflussfaktoren wie das Alter beim Erstkontakt mit der Zielsprache, Art und Intensität der Mediennutzung sowie das familiäre Umfeld.

Im Mittelpunkt der Analyse steht die Frage, welche sprachlichen Teilkompetenzen (in etwa Hörverstehen, Aussprache und Wortschatz) durch audiovisuelle Medien gefördert werden können und wo die Grenzen dieses Erwerbs liegen. Darüber hinaus wird untersucht, inwiefern mediale Inhalte kindliche Vorstellungen von Zielsprachenkulturen prägen und welche Bedeutung dies für Motivation und sprachliche Wahrnehmungsprozesse hat. Abschließend wird erörtert, in welchem Maße frühe medienbasierte Spracherfahrungen spätere Lernprozesse beeinflussen können.

Schlagwörter: kindlicher Spracherwerb, audiovisuelle Medien, Mediennutzung, informelles Lernen, Motivation und Wahrnehmung.

Kontaktné údaje:

Mag. Bernhard Unterer

Katedra germanistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

unterer1@ucm.sk

Konceptualizácia trestnoprávnej terminológie

Erik ŠTEFKO, M. A.

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na problematiku translačnej hermeneutiky a právnej komparatistiky v kontexte prekladu trestnoprávnej terminológie. Jeho cieľom je preskúmať mieru diskrepancie termínov z oblasti trestného práva pri ich preklade zo štandardnej nemčiny do slovenského jazyka, a to so zameraním na ich ekvivalenciu z hľadiska obsahu, rozsahu a funkcie. Na analýzu vybraných termínov sa uplatňuje hermeneuticko-konceptualizačno-konfiguračná metóda, ktorá vychádza zo sociokognitívneho prístupu ku konštruovaniu významu. Zistenia ukazujú, že trestnoprávna terminológia v rámci jazykového páru nemčina – slovenčina vykazuje výraznejšie diskrepancie najmä na úrovni rozsahu významu jednotlivých termínov, a to aj napriek skutočnosti, že Spolková republika Nemecko a Slovenská republika sú členskými štátmi Európskej únie, v rámci ktorej by sa v oblasti právnej terminológie mohla očakávať vyššia miera terminologického súladu.

Kľúčové slová: právny systém, preklad právnych textov, translačná hermeneutika, trestnoprávna terminológia.

Konzeptualisierung strafrechtlicher Terminologie

Erik ŠTEFKO, M. A.

Abstrakt

Der Beitrag verortet sich im Schnittpunkt der Übersetzungshermeneutik und der Rechtsvergleichung im Kontext der Übersetzung strafrechtlicher Terminologie. Ziel des Beitrags ist es, das Ausmaß terminologischer Diskrepanzen bei der Übersetzung strafrechtlicher Fachtermini aus dem Standarddeutschen ins Slowakische zu untersuchen, wobei der Fokus auf deren Äquivalenz aus inhaltlicher, extensioneller und funktionaler Perspektive liegt. Zur Analyse ausgewählter Termini wird die hermeneutisch-konzeptualisierend-konfigurierende Methode angewandt, die auf einem soziokognitiven Ansatz zur Bedeutungsbildung beruht. Die Ergebnisse zeigen, dass die strafrechtliche Terminologie im Sprachpaar Deutsch–Slowakisch insbesondere auf der Ebene der Bedeutungsreichweite einzelner Termini deutliche Diskrepanzen aufweist, und dies trotz der Tatsache, dass die Bundesrepublik Deutschland und die Slowakische Republik Mitgliedstaaten der Europäischen Union sind, in deren Rahmen im Bereich der Rechtsterminologie eine höhere terminologische Übereinstimmung zu erwarten wäre.

Schlüsselwörter: Rechtssystem, Übersetzung juristischer Texte, Übersetzungshermeneutik, strafrechtliche Terminologie.

Kontaktné údaje:

Erik Štefko, M. A.

Inštitút germanistiky a romanistiky, Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

erik.stefko@smail.unipo.sk

Od ekologickej katastrofy k spoločenskému kolapsu: choroba, smrť a úzkosť v dielach *The Fog* a *The Rats* od Jamesa Herberta

Mgr. Dávid HALADA

Abstrakt

Cieľom tohto príspevku je analyzovať a poukázať na spôsoby, ktorými sa v dielach Jamesa Herberta, *The Rats* (1974) a *The Fog* (1975), využívajú motívy ekologickej katastrofy, ktoré neskôr prerastú do rozpadu spoločnosti. Základom tohto skúmania je spôsob, akým motív choroby stelesňuje mechanizmus straty kontroly a ako tento mechanizmus transformuje ekologický horor na nástroj kritiky moci. Obe tieto diela zahŕňajú prvky ekokritiky a úzkosti spojené s antropocénom. Tieto prvky sú transformované a pracujú na zvýraznení vzťahu medzi ekologickými katastrofami a následnou politickou reakciou. V prípade *The Fog* sú udalosti v diele priamym následkom experimentov a vývoja nekonvenčných zbraní počas studenej vojny. Hlavnými antagonistami v oboch dielach sú na prvý pohľad neinteligentní prirodzení aktéri, akými sú potkany a hmla, no v priebehu deja sa vynárajú otázky o ich inteligencii. Tento príspevok bude používať kombináciu viacerých prístupov, akými sú ekokritika a *body horror*, za účelom analyzovať dané diela ako kritiku sociopolitickej moci.

Kľúčové slová: antropocén, body horror, James Herbert, apokalyptická fikcia, ekokritika, choroba.

From Ecological Catastrophe to Societal Collapse: Disease, Death, and Anxiety in James Herbert's *The Rats* and *The Fog*

Mgr. Dávid HALADA

Abstract

This paper aims to argue and highlight how James Herbert's novels, *The Rats* (1974) and *The Fog* (1975), transform and utilise the motif of ecological catastrophe in view of the collapse of societal order. Central to this argument is the way diseases function as a mechanism for the loss of personal agency and control, turning ecological horror into a critique of power. Both novels feature an ecocritical dimension and address Anthropocene anxiety. These elements highlight the relationship between ecological catastrophes and the political responses they elicit. In the case of *The Fog*, one of the important elements of the story is that many of the events are direct results of Cold War experiments and the proliferation of non-conventional weapons. The core antagonists in both novels are natural actors, seemingly unintelligent creatures, such as rats and the fog, but throughout the novels, the underappreciated intelligence of these antagonists becomes apparent. In this paper, the combined lens of ecocriticism and horror studies facilitates an innovative approach to the critique of socio-political power.

Key Words: Anthropocene, Body Horror, James Herbert, Apocalyptic Fiction, Ecocriticism, Disease.

Kontaktné údaje:

Mgr. Dávid Halada

Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.

david.halada@savba.sk

Lockova Rozprava o ľudskom rozume v slovenských prekladoch: od čiastkového k úplnému prekladu

Mgr. Martina VLADOVIČOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na prekladovú recepciu filozofie Johna Locka v slovenskom kultúrnom priestore prostredníctvom dvoch odlišných edičných režimov. Predmetom analýzy sú dva slovenské preklady *Rozpravy o ľudskom rozume*: čiastkový preklad od Jána Kocku zaradený do *Antológie z diel filozofov. Novoveká a osvietená filozofia* (1967) a neskorší úplný preklad od Jána Letašihu publikovaný v edícii *Filozofické odkazy* (1983). Cieľom príspevku je komparatívna funkčná analýza paratextov (sprievodné texty, edičné poznámky), ktoré sprostredkujú Lockovo dielo čitateľovi v rozdielnych publikačných a diskurzívnych kontextoch. Osobitná pozornosť sa venuje selekcii pasáží v antologickom vydaní a spôsobom ich paratextového rámcovania v porovnaní s úplným prekladom. Analýza sleduje, ako odlišné edičné stratégie podmieňujú čitateľské uchopenie Lockovho diela a ktoré jeho myšlienky či témy sú v jednotlivých vydaniach zvýraznené.

Kľúčové slová: John Locke, prekladová recepcia, paratext, edičné režimy, selekcia textu.

John Locke's *An Essay Concerning Human Understanding* in Slovak Translations: From Partial to Full Translation

Mgr. Martina VLADOVIČOVÁ

Abstract

The paper examines translation reception of John Locke's philosophy in the Slovak cultural space through two different editorial approaches. It focuses on two Slovak translations of *An Essay Concerning Human Understanding*: a partial translation by Ján Kocka included in the *Anthology of Philosophical Works. Early Modern and Enlightenment Philosophy* (1967) and a later full translation by Ján Letaši published in the *Philosophical Legacy* series (1983). The study offers a comparative functional analysis of the paratexts (prefaces, editorial notes) that mediate Locke's work to readers in distinct publishing and discursive contexts, with special attention given to what passages were chosen for the anthology and how these selections are presented in comparison with the full translation. The paper explores how these editorial strategies shape readers' engagement with Locke's work and which aspects of his thought are emphasized in each edition.

Key words: John Locke, translation reception, paratext, editorial strategies, textual selection.

Kontaktné údaje:

Mgr. Martina Vladovičová,
Ústav svetovej literatúry SAV
martina.vladovicova@savba.sk

Formovanie akademického hlasu prostredníctvom generatívnej AI: Pohľad na úvody bakalárskych záverečných prác z metadiskurznej perspektívy

Mgr. Dajana NOVÁK, Mgr. Bianka PAVLÍKOVÁ

Abstrakt

Rapídny nástup nástrojov generatívnych jazykových modelov ovplyvňuje a transformuje praktiky písania záverečných prác vo vysokoškolskom akademickom prostredí a preto príspevok reaguje na aktuálnu výskumnú problematiku a skúma vplyv generatívnej umelej inteligencie na jazykovú a diskurzívnu rovinu úvodov bakalárskych záverečných prác. Úvod je chápaný ako výskumný priestor, kde si autor buduje svoj hlas a legitimizuje tému výskumu. Korpus pozostáva z 30 úvodov bakalárskych prác z odboru filológie v dvoch časových líniiach, rokov 2020 a 2025, aby sa prejavila dichotómia medzi obdobiami pred a po rozšírení AI. Analytickým rámcom je kombinácia kvalitatívnych a kvantitatívnych výskumných metód-korpusovej a diskurznej analýzy. Kľúčovým analytickým rámcom je Hylandov model metadiskurzu, vychádzajúci z interaktívneho a interakčného metadiskurzu. Cieľom príspevku je identifikovať diskurzívne tendencie spájané s AI- asistovaným písaním a prispieť empiricky k akademickej diskusii o meniacich sa normách akademického písania.

Kľúčové slová: metadiskurz, generatívna umelá inteligencia, Hylandov model, AI- asistované akademické písanie.

Shaping academic voice with generative AI: A metadiscursive perspective on bachelor's thesis introductions

Mgr. Dajana NOVÁK, Mgr. Bianka PAVLÍKOVÁ

Abstract

The rapid emergence of generative language models is reshaping writing practices in higher education and is gradually transforming how students approach their final theses. Responding to this current research agenda, the paper examines the impact of generative artificial intelligence on the linguistic and discursive realisation of bachelor's thesis introductions. The introduction is approached as a rhetorical research space in which authors construct their academic voice and legitimise the relevance of their research topic. The corpus consists of 30 introductions from bachelor's theses in philology, divided into two time periods, 2020 and 2025, in order to capture the dichotomy between pre-AI and post-AI writing contexts. The analytical framework combines quantitative corpus-based methods with qualitative discourse analysis. Its central theoretical grounding is Hyland's model of metadiscourse, drawing on the distinction between interactive and interactional resources. The aim of the study is to identify discursive tendencies that may be associated with AI-assisted writing and to contribute empirically to the ongoing debate on how generative AI is reshaping norms, conventions, and authorial presence in academic writing.

Keywords: metadiscourse, generative artificial intelligence, Hyland's model, AI-assisted academic writing.

Kontaktné údaje:

Mgr. Dajana Novák

Fakulta aplikovaných jazykov
Ekonomická univerzita v Bratislave
dajana.novak.2@euba.sk

Mgr. Bianka Pavlíková

Fakulta aplikovaných jazykov
Ekonomická univerzita v Bratislave
bianka.pavlikova@euba.sk

Medzi dvoma domovmi: diaspóra a túžba po domove v románe *Madame Mephisto* od A. M. Bakalar

Mgr. Karolína ALBERTOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na dielo *Madame Mephisto* (2012) od A. M. Bakalar, ktoré je skúmané z pohľadu štúdií diaspóry. Román napísaný v angličtine autorkou pôvodom z Poľska, žijúcou v Londýne, ponúka fiktívne stvárnenie súčasných skúseností migrantiek zo strednej a východnej Európy v Británii. Analýza sa zameriava na problematiku dvoch domovov a na fyzické, imaginárne a naratívne pohyby medzi Poľskom, domovskou krajinou, a Britániou, hostiteľskou krajinou. Článok čerpá z teórie Avtar Brah (1996), najmä jej chápania pojmu diaspóra a konceptu „homing desire“ (túžba po domove). Hlavná hrdinka románu, Magda, je pre odcudzenie od svojej rodnej krajiny nútená emigrovať z Poľska do západnej metropoly Londýna. Tam žije v neznámom a nepriateľskom prostredí. V tomto nadnárodnom priestore sa musí vysporiadať s chápaním svojej pozície ako nositeľky poľskej národnej a kultúrnej pamäti a tiež ako aktérky osobnej a historickej zmeny. Príspevok zdôrazňuje, že koncept „homing desire“ je vhodný na analýzu Magdinej komplexnej pozície medzi dvomi krajinami, pretože odhaľuje, ako autorka imaginatívne rekonštruje Poľsko v britskom kontexte, čím zároveň spochybňuje nacionalistické predstavy o svojej vlasti.

Kľúčové slová: *Madame Mephisto*, štúdie diaspóry, túžba po domove, ženská migrácia.

Between Two Homes: Diaspora and Homing Desire in A.M. Bakalar's *Madame Mephisto*

Mgr. Karolína ALBERTOVÁ

Abstract

This presentation examines A.M. Bakalar's *Madame Mephisto* (2012) through the lens of diaspora studies. Written in English by a Polish-born author residing in London, the novel offers a fictional representation of the contemporary immigrant experience of East-Central European women in Britain. The analysis focuses on the notion of two homes and on the physical, imaginary, and narrative movements between Poland, the home country, and Britain, the host country. More specifically, the paper draws on Avtar Brah's theorization of diaspora, particularly her concept of the "homing desire" (1996). The novel's protagonist, Magda, is driven by estrangement from her country of origin to migrate from Poland to the Western metropolis of London. There, she inhabits an unfamiliar and unhomely space. Within this transnational setting, she negotiates her position as a bearer of Polish national and cultural memory while acting as an agent of personal and historical transformation. I argue that the concept of the "homing desire" is particularly useful for analysing Magda's complex positionality between the two countries, as it illuminates how the author imaginatively reconstructs Poland within the British context while simultaneously questioning nationalist conceptions of her homeland.

Keywords: Madame Mephisto, diaspora studies, homing desire, female migration.

Kontaktné údaje:

Mgr. Karolína Albertová
Ústav svetovej literatúry SAV
karolina.albertova@savba.sk

Sekcia rusistiky

Osobitosti metaforických slovných spojení v ekonomickej sfére

Mgr. Andrei SHAKHVOROSTOV

Abstrakt

V práci sa skúmajú metaforické slovné spojenia, ktoré fungujú v súčasnej ekonomickej komunikácii (odborné a masové médiá, analytické prehľady, firemné správy, verejné vystúpenia predstaviteľov podnikateľského sektora a štátu).

Analyzujú sa zdroje obraznosti a najproduktívnejšie modely metaforického pomenovania, pomocou ktorých sa opisuje dynamika trhu, finančné riziká, inflačné procesy a správanie ekonomických aktérov.

Osobitná pozornosť sa venuje pragmatickým účinkom ekonomických metafor: ich hodnotiacemu potenciálu, schopnosti zjednodušovať zložité javy, nastavovať interpretačné rámce, posilňovať alebo znižovať úzkosť publika, ako aj legitimizovať riadiace rozhodnutia. Identifikujú sa tendencie štandardizácie a obnovovania metaforického repertoáru v podmienkach digitalizácie, krízovej agendy a konkurencie mediálnych naratívov.

Kľúčové slová: metaforické slovné spojenia, obraznosť, pragmatika metafory, hodnotiaci potenciál, mediálny diskurz.

Особенности метафорических словосочетаний в экономической сфере

Mgr. Andrei SHAKHVOROSTOV

Аннотация

В работе рассматриваются метафорические словосочетания, функционирующие в современной экономической коммуникации (деловые и массовые СМИ, аналитические обзоры, корпоративные отчёты, публичные выступления представителей бизнеса и государства).

Анализируются источники образности и наиболее продуктивные модели переносного наименования, с помощью которых описываются рыночная динамика, финансовые риски, инфляционные процессы и поведение экономических акторов.

Особое внимание уделяется прагматическим эффектам экономических метафор: их оценочному потенциалу, способности упрощать сложные явления, задавать интерпретационные рамки, усиливать или снижать тревожность аудитории, а также легитимировать управленческие решения. Выявляются тенденции стандартизации и обновления метафорического репертуара в условиях цифровизации, кризисной повестки и конкуренции медийных нарративов.

Ключевые слова: метафорические словосочетания, образность, прагматика метафоры, оценочный потенциал, медийный дискурс.

Kontaktné údaje:

Mgr. Andrei Shakhvorostov

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

shakhvorostov1@ucm.sk

Falošní priatelia algoritmov? Interlingválne homonymá a online prekladače

Mgr. Samuel ŽEŇUCH

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na problematiku interlingválnych rusko-slovenských homoným a výziev, ktoré tieto jednotky predstavujú pre online prekladače, konkrétne DeepL a Google Translate. Analýza skúma lexikálne jednotky v troch úrovniach: izolovane, v rámci kolokácií a v kontexte celej vety, čím sa snaží zachytiť, ako prekladové algoritmy zvládajú viacvrstvový jazykový kontext. Vybrané jednotky sú prekladané spomenutými nástrojmi a získané preklady sú následne overované s využitím prekladových slovníkov, čo umožňuje identifikovať správne a nesprávne riešenia. Zistenia sú ďalej komparované s prekladmi generovanými umelou inteligenciou ChatGPT, čo poskytuje širší pohľad na rozdiely medzi klasickým strojovým prekladom a modelmi založenými na veľkých jazykových sieťach. Cieľom príspevku je nielen upozorniť na problematiku interlingválnej homonymie v strojovom preklade, ale aj načrtnúť perspektívy ďalšieho výskumu a zlepšovania prekladových algoritmov. Súčasťou príspevku je prezentácia konkrétnych príkladov úspešných i problematických prekladov, ktorá umožňuje ilustrovať praktické dôsledky prekladových rozhodnutí a poskytuje podklad pre metodické odporúčania v oblasti automatického prekladu.

Kľúčové slová: interlingválne homonymá, automatický preklad, preklad, umelá inteligencia v lingvistike.

Ложные друзья алгоритмов? Межъязыковые омонимы и онлайн-переводчики

Mgr. Samuel ŽEŇUCH

Аннотация

Доклад посвящён проблеме межъязыковых русско-словацких омонимов и вызовам, которые эти единицы представляют для онлайн-переводчиков, в частности DeepL и Google Translate. Анализ проводится на трёх уровнях: отдельно, в коллокациях и в контексте целого предложения, что позволяет оценить, как алгоритмы перевода справляются с многоуровневым языковым контекстом. Выбранные единицы переводятся указанными инструментами, а полученные переводы затем проверяются с использованием традиционных переводческих словарей, что позволяет выявить правильные и неправильные решения. Результаты дополнительно сравниваются с переводами, сгенерированными искусственным интеллектом ChatGPT, что даёт более широкое представление о различиях между классическим машинным переводом и моделями на основе больших языковых сетей. Цель доклада — не только обратить внимание на проблему межъязыковой омонимии в машинном переводе, но и наметить перспективы дальнейших исследований и улучшения алгоритмов перевода. В докладе приводятся конкретные примеры успешных и проблемных переводов, что позволяет наглядно показать практические последствия переводческих решений и служит основой для методических рекомендаций в области автоматического перевода.

Ключевые слова: межъязыковые омонимы, автоматический перевод, перевод, искусственный интеллект в лингвистике.

Kontaktné údaje:

Mgr. Samuel Žeňuch

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

zenuch1@ucm.sk

Lingvokreatívne osobitosti komentárov na YouTube v roku 2026

Mgr. Alina URAZBEKOVA

Abstrakt

V podmienkach neustáleho nárastu objemu videokontentu zverejňovaného na sociálnej sieti YouTube rastie aj počet používateľských komentárov, ktoré sa vzťahujú jednak k obsahu samotných videí, jednak k vyjadreniam ostatných účastníkov polylogickej interakcie. V tomto segmente internetového diskurzu sa pravidelne zaznamenávajú prejavy jazykovej hry, podmienené lingvistickou kreativitou komentujúcich. Charakter a intenzita tejto kreativity závisia tak od tematického zamerania sledovaného príspevku, ako aj od aktuálnej spoločensko-politickej agendy. V dôsledku zmien sociokultúrneho kontextu sa menia aj preferované lingvokreatívne postupy a stratégie.

Účastníci komunikácie využívajú jazykovú hru nielen s cieľom upútať pozornosť na svoje repliky, ale aj ako prostriedok vyjadrenia emocionálneho stavu a hodnotenia prebiehajúcich udalostí v implicitnej podobe, čo umožňuje vyhnúť sa nadmernej personalizácii a nežiaducemu záujmu. Podiel komentárov obsahujúcich okazionalne lexémy a frazeologické jednotky v priemere nepresahuje 1 %, avšak zhromaždený dátový korpus odráža súčasné tendencie vo vývoji lingvistickej kreativity v ruskojazyčných sociálnych sieťach.

Kľúčové slová: sociálna sieť, komentár, lingvokreativita, okazionalizmus, jazyková hra, YouTube.

Лингвокреативная специфика комментариев в социальной сети YouTube в 2026 году

Mgr. Alina URAZBEKOVA

Аннотация

В условиях постоянного увеличения объёма видеоконтента, размещаемого в социальной сети YouTube, возрастает и количество пользовательских комментариев, которые соотносятся как с содержанием самих роликов, так и с высказываниями других участников полилогического взаимодействия. В данном сегменте интернет-дискурса регулярно фиксируются проявления языковой игры, обусловленные лингвистической креативностью комментаторов. Характер и интенсивность этой креативности зависят как от тематики просматриваемого эпизода, так и от актуальной общественно-политической повестки. Вследствие изменений социокультурного контекста варьируются и предпочтительные лингвокреативные приёмы и стратегии. Участники коммуникации используют языковую игру не только с целью привлечения внимания к своим репликам, но и как средство выражения эмоционального состояния и оценки происходящих событий в имплицитной форме, что позволяет избежать избыточной персонификации и нежелательного внимания.

Количество включающих окказиональные лексемы и фразеологические единицы комментариев в среднем не превышает 1%, однако собранный массив данных отражает современные тенденции в направлении развития лингвистической креативности в русскоязычных социальных сетях.

Ключевые слова: социальная сеть, комментарий, лингвокреативность, окказионализм, языковая игра, YouTube.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alina Urazbekova

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

urazbekova1@ucm.sk

Greimasova štruktúrálna sémantika v analýze ukrajinskej ľudovej rozprávky

Mgr. Ema ŽUGEČOVÁ

Abstrakt

Tento príspevok skúma možnosti uplatnenia teórie štruktúrálnej sémantiky Algirdasa Julienu Greimasa pri analýze ľudových rozprávok. Greimasov semiotický rámec, najmä aktanciálny model a semiotický štvorec, poskytuje systematické nástroje na identifikáciu naratívnych štruktúr, ktoré stoja v pozadí povrchových variácií deja, postáv a motívov. Zameraním sa na funkcie, opozície a roly namiesto jednotlivých postáv štruktúrálna sémantika umožňuje analýzu rozprávok rôznych kultúr. Štúdia najprv predstavuje základné princípy greimasovskej štruktúrálnej sémantiky. Následne ukazuje, ako možno tento prístup aplikovať na rôzne ľudové rozprávky. Osobitná pozornosť sa venuje spôsobu, akým sa zobrazujú binárne opozície (napríklad nedostatok/naplnenie, poriadok/chaos či dobro/zlo), pričom si zachovávajú podobnú štruktúrálnu logiku. Súčasťou príspevku je aj stručné porovnanie Greimasovho prístupu s morfológickou analýzou Vladimira Proppa. Kým Propp opisuje rozprávku cez stabilné funkcie a ich typickú postupnosť, Greimas presúva pozornosť od lineárnej skladby deja k hlbším významovým vzťahom: aktanciálnym rolám a binárnym opozíciami. Porovnanie ukazuje, že Propp je vhodný najmä na mapovanie „čo sa deje“ v príbehu, zatiaľ čo Greimas pomáha vysvetliť „ako“ rozprávka vytvára význam; v analýze sa preto môžu oba prístupy dopĺňať. Hlavným cieľom príspevku je pokus o aplikovanie tohto teoretického rámca na analýzu ukrajinskej ľudovej rozprávky. Prostredníctvom štruktúrálnosémantického čítania sa štúdia usiluje odhaliť, ako rozprávka konštruje význam, organizuje roly a činy a odráža kultúrne špecifické svetonázory v rámci univerzálnej naratívnej gramatiky. Príspevok tak argumentuje, že Greimasova štruktúrálna sémantika zostáva hodnotným a flexibilným metodologickým nástrojom pre výskum ľudových rozprávok, najmä pri zvyrazňovaní spoločných naratívnych štruktúr aj osobitých kultúrnych prejavov.

Kľúčové slová: Greimas, štruktúrálna sémantika, aktanciálny model, semiotický štvorec, analýza ľudových rozprávok, binárne opozície, naratívna štruktúra, ukrajinská ľudová rozprávka, Propp, tvorba významu.

Greimas's Structural Semantics in the Analysis of Ukrainian Folk Tales

Mgr. Ema ŽUGEČOVÁ

Abstract

This paper examines the possibilities of applying Algirdas Julien Greimas's theory of structural semantics to the analysis of folk tales. Greimas's semiotic framework, in particular the actantial model and the semiotic square, provides systematic tools for identifying the narrative structures that underlie surface variations in plot, characters, and motifs. By focusing on functions, oppositions, and roles rather than individual characters, structural semantics enables the analysis of tales from different cultures. The study first presents the basic principles of Greimas' structural semantics. It then shows how this approach can be applied to various folk tales. Particular attention is paid to the way in which binary oppositions (such as lack/fulfillment, order/chaos, or good/evil) are depicted while retaining a similar structural logic. The article also includes a brief comparison of Greimas's approach with Vladimir Propp's morphological analysis. While Propp describes folk tales through stable functions and their typical sequence, Greimas shifts the focus from the linear composition of the plot to deeper semantic relationships: actantial roles and binary oppositions. The comparison shows that Propp is particularly suitable for mapping "what happens" in a story, while Greimas helps to explain "how" a folk tale creates meaning; therefore, both approaches can complement each other in analysis. The main objective of this paper is to apply this theoretical framework to the analysis of an Ukrainian folk tale. Through structural-semantic reading, the study seeks to reveal how folk tales construct meaning, organize roles and actions, and reflect culturally specific worldviews within a universal narrative grammar. The paper thus argues that Greimas' structural semantics remains a valuable and flexible methodological tool for researching folk tales, especially in highlighting common narrative structures and specific cultural expressions.

Key words: Greimas, structural semantics, actantial model, semiotic square, folk tale analysis, binary oppositions, narrative structure, Ukrainian folk tale, Propp comparison, meaning-making.

Kontaktné údaje:

Mgr. Ema Žugečová

Ústav svetovej literatúry SAV v.v.i. /Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
ema.zugecova@savba.sk

Sémantické mapovanie konceptu „šport“ v slovanských mediálnych diskurzoch (na základe vektorových reprezentácií slov)

Mgr. Artem KLYMENKO

Abstrakt

Článok skúma sémantickú štruktúru konceptu „šport“ v slovanských mediálnych diskurzoch s využitím vektorových reprezentácií slov. Na základe korpusu textov rôznych žánrov (spravodajské články, analytika, športové reportáže) boli vytvorené vektorové modely (Word2Vec, FastText), ktoré umožnili identifikovať sémantické jadro a periférne zóny konceptu. Metódy klastrovania a vizualizácie (UMAP, t-SNE) ukazujú existenciu tematických rámcov: inštitucionálneho, komerčného, telesného a národno-ideologického. Výsledky ukazujú, že mediálny diskurz odráža kultúrne a sociálne špecifiká vnímania športu v slovanských krajinách, odhaľuje latentné väzby medzi lexémami a umožňuje analyzovať dynamiku významov konceptu v rôznych jazykových komunitách. Tento prístup spája kognitívnu lingvistiku s modernými metódami spracovania textu a otvára nové možnosti pre štúdium mediálnych a kultúrnych aspektov športového diskurzu.

Kľúčové slová: šport, mediálny diskurz, sémantické mapovanie, vektorové reprezentácie slov, slovanské jazyky.

Семантическое картирование концепта "спорт" в славянских медийных дискурсах (на основе векторных представлений слов)

Mgr. Artem KLYMENKO

Аннотация

В статье исследуется семантическая структура концепта «спорт» в славянских медийных дискурсах с использованием векторных представлений слов. На основе корпуса текстов различных жанров (новостные статьи, аналитика, спортивные репортажи) построены векторные модели (Word2Vec, FastText), позволившие выявить семантическое ядро и периферийные зоны концепта. Метод кластеризации и визуализации (UMAP, t-SNE) демонстрирует наличие тематических фреймов: институционального, коммерческого, телесного и национально-идеологического. Результаты показывают, что медиадискурс отражает культурные и социальные особенности восприятия спорта в славянских странах, выявляет латентные связи между лексемами и позволяет анализировать динамику значений концепта в разных языковых сообществах. Данный подход объединяет когнитивную лингвистику и современные методы обработки текста, открывая новые возможности для изучения медийных и культурных аспектов спортивного дискурса.

Ключевые слова: спорт, медиадискурс, семантическое картирование, векторные представления слов, славянские языки.

Kontaktné údaje:

Mgr. Artem Klymenko

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta UCM

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

klymenko1@ucm.sk

Aktivácia konceptu NEPRIATEĽA v diskurze nenávisti Putinovho Ruska po 24. februári 2022

Andrei KOMAROV, M. A. et. M. A.

Abstrakt

Autor konceptualizuje „diskurz nenávisti“ v Rusku po 24. februári 2022 ako komplexnú komunikačnú formáciu – „Sféra diskurzu nenávisti“. Jej centrom je štátna moc a ideologické riadenie, ktoré stabilizuje prepojené periférne domény: právny a politický diskurz, masmédiá, diskurz Z-milbloggerov, filozofickú legitimizáciu, edukačné posolstvá a kultúrnu produkciu. V rámci tejto sféry sa koncept NEPRIATEĽ aktivuje ako negatívne nabitá sémantická formácia s jadrom („nepriateľ“, „protivník“) a rozširujúcou sa perifériou, v ktorej sa neutrálne alternatívy ďalej posilňujú hanlivými označeniami, invektívami a etnonymami používanými ako nadávky. Metodologicky spájam kritickú diskurzívnu analýzu s lexikálno-sémantickým mapovaním jadra / periférie a s interdiskurzívnym sledovaním rekontekstualizácie naprieč doménami a diskurzívnymi inkorporáciami. Prínos je dvojitý: (1) štrukturálny model, ktorý vysvetľuje, ako sa rôznorodé spoločenské diskurzy zlučujú do jedného systému produkcie nenávisti; (2) operacionalizovaný opis aktivácie konceptu NEPRIATEĽ použiteľný na komparatívnu analýzu. Porozumenie týmto mechanizmom podporuje demokratickú odolnosť prostredníctvom mediálnej gramotnosti, proti-posolstiev a ochranných opatrení proti informačnej manipulácii a zahraničnému vplyvu.

Kľúčové slová: diskurz nenávisti, koncept nepriateľa, rekontekstualizácia, diskurzívne inkorporácie.

Activating the ENEMY Concept in Post-24 February 2022 Hate Discourse of Putin’s Russia

Andrei KOMAROV, M. A. et. M .A.

Abstract

The author conceptualizes the “Hate-discourse” in Russia after 24 February 2022 as a complex communicative formation – “Hate-Discourse Sphere”. Its center is the state power and ideological governance, which stabilizes and coordinates a set of peripheral but interlinked domains: legal discourse (normative framing and constraints), political discourse (agenda setting), mass media (circulation and amplification), Z-military blogger discourse (everyday mobilization), philosophical legitimation, educational messaging, and cultural production (poetry, theatre, and popular songs). Within this sphere, the concept ENEMY is activated as a negatively charged semantic formation with a core (“Enemy” and “Opponent”) and expanding peripheries that include neutral alternatives further reinforced by derogatory labels, invective, and ethnonyms used as slurs. Methodologically, I combine critical discourse analysis with lexical-semantic mapping of core / periphery and interdiscursive tracing of recontextualization across domains as well as discursive incorporations. The contribution is twofold: (1) a structural model that explains how disparate societal discourses cohere into a single hate-producing system; and (2) an operationalized account of ENEMY-concept activation that can be used comparatively. Understanding these mechanisms supports democratic resilience by informing media literacy, counter-messaging, and safeguards against information manipulation and foreign influence.

Keywords: Hate-discourse, ENEMY concept, recontextualization, discursive incorporations.

Kontaktné údaje:

Andrei Komarov, M. A. et. M. A.

Department of Science

Eurasian Technological University, Almaty, Kazakhstan

Lingvokulturologické osobitosti ruských a slovenských parémií s kľúčovým slovom „oheň“

Mgr. Mikhail KIPCHATOV

Abstrakt

Príspevok je zameraný na lingvokulturologickú analýzu ruských a slovenských parémií s kľúčovým slovom *oheň*. Cieľom výskumu je identifikovať a porovnať spôsoby konceptualizácie ohňa v paremiologickom obraze sveta ruského a slovenského jazyka. Materiálom výskumu sú ruské a slovenské príslovia a porekadlá vybrané na základe tematického a kľúčového princípu.

Oheň je v práci chápaný ako kultúrne významný koncept s výraznou ambivalentnosťou, ktorý sa v jazyku realizuje prostredníctvom stabilných obrazno-hodnotiacich modelov. Analýza ukazuje, že v parémiách oboch jazykov oheň vystupuje ako zdroj života a tepla, symbol nebezpečenstva a deštrukcie, ako aj metafora ľudských emócií, vášní a sociálnych konfliktov. Osobitná pozornosť sa venuje axiologickému aspektu, ktorý odráža pozitívne a negatívne hodnotenie ohňa v závislosti od kontextu jeho použitia.

Komparatívny prístup umožňuje odhaliť univerzálne črty konceptualizácie ohňa vyplývajúce zo spoločnej ľudskej skúsenosti, ako aj národno-špecifické znaky podmienené historickým a kultúrnym vývinom ruskej a slovenskej lingvokultúry. Výsledky prispievajú k rozvoju komparatívnej paremiológie a lingvokulturoológie a prehlbujú poznanie jazykového obrazu sveta slovanských národov.

Kľúčové slová: parémiia, oheň, lingvokulturoológia, jazykový obraz sveta, ruský jazyk, slovenský jazyk.

Лингвокультурологические особенности русских и словацких паремий с ключевым словом "огонь"

Mgr. Mikhail KIPCHATOV

Аннотация

Статья посвящена лингвокультурологическому анализу русских и словацких паремий с ключевым словом *огонь*. Цель исследования заключается в выявлении и сопоставлении особенностей концептуализации огня в паремиологических картинах мира русского и словацкого языков. Материалом исследования послужили пословицы и поговорки, отобранные по тематическому и ключевому принципам.

В работе огонь рассматривается как культурно значимый концепт, обладающий выраженной амбивалентностью и реализующийся в языке через устойчивые образно-оценочные модели. Анализ показывает, что в паремиях обоих языков огонь выступает как источник жизни и тепла, символ опасности и разрушения, а также как метафора человеческих эмоций, страстей и социальных конфликтов. Особое внимание уделяется аксиологическому аспекту, отражающему позитивную и негативную оценку огня в зависимости от контекста употребления.

Сопоставительный анализ позволяет выявить как универсальные черты концептуализации огня, обусловленные общечеловеческим опытом, так и национально-специфические особенности, связанные с историко-культурным развитием русской и словацкой лингвокультур. Полученные результаты вносят вклад в развитие сравнительной паремиологии и лингвокультурологии, а также углубляют представление о языковой картине мира восточно- и западнославянских народов.

Ключевые слова: паремия, огонь, лингвокультурология, языковая картина мира, русский язык, словацкий язык.

Kontaktné údaje:

Mgr. Mikhail Kipchatov

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

kipchatov1@ucm.sk

Lexikografické spracovanie eufemizmov v slovanskom a neslovanskom kontexte

Mgr. Janka HOPPEOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou lexikografického zachytenia eufemizmov ako špecifických jazykových jednotiek. V úvodnej časti sa poukazuje na relatívnu zriedkavosť slovníkov tohto typu v slovanskom prostredí v porovnaní s anglosaskou či románskou tradíciou. Jadrom práce je komparatívna rešerš významných slovníkov eufemizmov v ruskom, poľskom, anglickom, španielskom a portugalskom jazyku. Analýza sa zameriava na rôzne prístupy k štruktúre hesla, spôsoby radenia (abecedné vs. tematické) a šírku poskytovaných informácií – od etymológie a diachronie až po pragmatickú interpretáciu a kultúrno-lingvistický rozmer. Cieľom rešerše je identifikovať vhodné metodologické postupy, ktoré poslúžia ako inšpirácia pre vlastné lexikografické spracovanie eufemizmov zameraný na ruské eufemizmy v diskurze o súčasnom vojnovom konflikte na Ukrajine v rámci dizertačnej práce.

Kľúčové slová: eufemizmy, lexikografia, slovníky eufemizmov.

Lexicographical Processing of Euphemisms in Slavic and Non-Slavic Contexts

Mgr. Janka HOPPEOVÁ

Abstract

The paper addresses the issue of the lexicographical representation of euphemisms as specific linguistic units. The introductory part highlights the relative scarcity of dictionaries of this type in the Slavic environment compared to the Anglo-Saxon or Romance traditions. The core of the work is a comparative research of significant dictionaries of euphemisms in the Russian, Polish, English, Spanish, and Portuguese languages. The analysis focuses on various approaches to entry structure, methods of arrangement (alphabetical vs. thematic), and the scope of provided information – ranging from etymology and diachrony to pragmatic interpretation and the cultural-linguistic dimension. The aim of the research is to identify suitable methodological procedures that will serve as inspiration for the author's own lexicographical processing of euphemisms, focusing on Russian euphemisms in the discourse of the current military conflict in Ukraine as part of a doctoral thesis.

Keywords: euphemisms, lexicography, dictionaries of euphemisms.

Kontaktné údaje:

Mgr. Janka Hoppeová

Katedra rusistiky a východoeurópskych štúdií , Filozofická fakulta,

Univerzity Komenského v Bratislave,

lencesova27@uniba.sk

Francúzske diskurzívne modely v stratégiách zmierňovania konfliktu v súčasnom ruskom diplomatickom jazyku

Bc. Klára KORMUTHOVÁ

Abstrakt

V podmienkach medzinárodnej nestability má diplomatický jazyk nielen komunikačnú, ale aj funkciu zmierňovania konfliktov. Jedným z kľúčových mechanizmov tohto procesu je eufemizácia a neutralizácia konfliktových významov.

Výskum sa venuje vplyvu francúzskej diplomatickej tradície na formovanie stratégií jazykového zmierňovania v súčasnom ruskom diplomatickom diskurze. Francúzština historicky určovala normy európskej diplomatickej zdvorilosti a ovplyvnila spôsoby verbalizácie citlivých politických tém.

Analýza sa zameriava na lexikálne a pragmatické prostriedky v oficiálnych vyhláseniach a diplomatických textoch v ruštine. Osobitná pozornosť je venovaná nepriamym vyjadreniam, abstraktnej lexike a konštrukciám, ktoré rozmazávajú priamu zodpovednosť. Výsledky umožňujú považovať ruský diplomatický diskurz za priestor interakcie národných a prevzatých komunikačných modelov.

Kľúčové slová: diplomatický diskurz, eufemizácia, jazyková neutralizácia, francúzsky vplyv, stratégie zdvorilosti, politická komunikácia.

Французские дискурсивные модели в стратегиях смягчения конфликта в современном русском дипломатическом языке

Вс. Klára KORMUTHOVÁ

Аннотация

В условиях международной нестабильности дипломатический язык выполняет функцию не только коммуникации, но и смягчения конфликтов. Одним из ключевых механизмов этого процесса являются эвфемизация и нейтрализация конфликтных смыслов.

Исследование посвящено влиянию французской дипломатической традиции на формирование стратегий языкового смягчения в современном русском дипломатическом дискурсе. Французский язык исторически определял нормы европейской дипломатической вежливости и оказал влияние на способы вербализации чувствительных политических тем.

Анализируются лексические и прагматические средства в официальных заявлениях и дипломатических текстах на русском языке. Особое внимание уделяется косвенности высказывания, абстрактной лексике и конструкциям, размывающим прямую ответственность. Результаты позволяют рассматривать русский дипломатический дискурс как пространство взаимодействия национальных и заимствованных коммуникативных моделей.

Ключевые слова: дипломатический дискурс, эвфемизация, языковая нейтрализация, французское влияние, стратегии вежливости, политическая коммуникация.

Kontaktné údaje:

Вс. Klára Kormuthová

Katedra rusistiky a východoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

klara.kormuthova@gmail.com

LOQUERE VII.

Zborník abstraktov z interdisciplinárnej doktorandskej konferencie 4. marca 2026.

Zostavili: Diana Kmeťová Miškovičová – Marcel Demčák – Samuel Žeňuch

Návrh obálky: Samuel Žeňuch

Texty neprešli jazykovou korektúrou.

Počet strán: 96

LOQUERE VII. Zborník abstraktov © 2026 by Eds. Diana Kmeťová Miškovičová,
Marcel Demčák, Samuel Žeňuch, UCM Trnava je licencovaný pod CC BY 4.0

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta

Prvé vydanie, elektronické, 2026

ISBN 978-80-572-0576-0